

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Бухгалтерського обліку та аудиту

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістра

(освітньо-кваліфікаційний рівень)

на тему: *«Витрати в системі бухгалтерського обліку і контролю:*

теорія, методика, практика

(на прикладі ТзОВ «Бумеранг»»

Виконав: студент (ка)	б	курсу,	групи	ПОМ-61
напряму підготовки (спеціальності)				
071 «Облік і оподаткування»				
(шифр і назва напряму підготовки, спеціальності)				
Романів А.М.				
(прізвище та ініціали)				
Керівник	к.е.н., доц. Синькевич Н.І.			
	(прізвище та ініціали)			
Нормоконтроль	к.е.н., доц. Співак С.М.			
	(прізвище та ініціали)			
Завідувач кафедри	д.е.н., проф. Павликівська О.І.			
	(прізвище та ініціали)			
Рецензент				
	(прізвище та ініціали)			

Тернопіль
2021

АНОТАЦІЯ

Романів А.М. Витрати в системі бухгалтерського обліку і контролю: теорія, методика, практика (на прикладі ТзОВ «Бумеранг»). – Рукопис.

Спеціальність 071 – Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя. – Тернопіль, 2021.

У роботі досліджено зміст поняття «витрати» та їх обліково-аналітичне значення, наведено порівняння визначень витрат та їх види.

Охарактеризовано процес документування обліку витрат діяльності підприємства. Наведено класифікацію витрат та процес калькулювання собівартості продукції. Розглянуто організацію та методику проведення аудиту витрат діяльності.

Проведено аналіз складу і джерел утворення майна, фінансового стану та рентабельності виробництва.

Проаналізовано стан охорони праці на досліджуваному підприємстві.

Основою дослідження є наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем ведення обліку; законодавчо-нормативні акти з бухгалтерського обліку.

Ключові слова: витрати, ресурси, елементи витрат, аналіз.

ЗМІСТ	
Вступ	3
Розділ 1. Теоретичні основи обліку витрат та їх вплив на організацію бухгалтерського обліку підприємства	6
1.1. Економічний зміст принципів та методів бухгалтерського обліку та їх вплив на організацію обліку	6
1.2. Теоретичні основи проведення аналізу витрат підприємства	10
1.3. Техніко-економічна характеристика об'єкту дослідження	16
Розділ 2. Методичні основи організації бухгалтерського обліку на підприємстві	20
2.1. Документування обліку витрат діяльності підприємства	20
2.2. Класифікація витрат та калькуляція собівартості продукції	24
2.3. Організація та методика проведення аудиту витрат діяльності	33
Розділ 3. Методика аналізу фінансового стану ТзОВ «Бумеранг»	38
3.1. Аналіз складу і джерел утворення майна	38
3.2. Аналіз фінансового стану та рентабельності виробництва	43
Розділ 4. Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях	49
4.1. Охорона праці	49
4.2. Оцінка стійкості роботи підприємства до впливу ударної хвилі при вибухах	53
Висновки та пропозиції	56
Список використаних джерел	58
Додатки	63

ВСТУП

Актуальність теми. Успішна діяльність та розвиток будь-якого підприємства у сучасних умовах напряду залежить від прийняття ефективних рішень щодо розпорядження наявними у підприємства ресурсами та оптимізацією їх витрачання. Тобто, для здійснення ефективної виробничої, торгівельної чи іншої діяльності та забезпечення належного рівня конкурентоздатності необхідно постійно здійснювати контроль за понесеними у ході діяльності витратами, та їхнім управлінням.

Вартість витрат, яка вкладена у виробництво кінцевого продукту підприємства є одним з основних критеріїв оцінки його діяльності для формування фінансового результату.

У сучасних умовах здійснення господарської діяльності підприємствам необхідно постійно працювати над питанням пошуку шляхів зменшення понесених витрат на виробництво з метою збільшення його прибутковості через зниження собівартості продукції, що дає можливість забезпечити, не тільки конкурентоздатність продукції, а й забезпечити розвиток бізнесу. Тому доцільно, питання зростання прибутковості діяльності розглядати на підставі оптимального рівня управління витратами як окремих виробничих процесів так і всього підприємства.

Дослідження проблематики із питань організації, методології та формування облікових підходів щодо ефективного управління витратами знайшли своє відображення у працях вчених-економістів: В.П. Багров, М.Т. Білуха, М.А. Болюх, Ф.Ф. Бутинець, Г.Л. Вознюк, С.Ф. Голов, А.Г. Загородній, В.І. Іващенко, Н.П. Кондраков, П.А. Костюк, В.М. Костюченко, В.Г. Лінник, В.О. Мец, Є.О. Підгора, Н.В. Чабанова, М.Г. Чумаченко, М.Р. Остапюк, Г.В. Савицька, В.Я. Соколов, В.В. Сопко, Л.К. Сук та інші.

Отже, все вищевикладене, а також необхідність вивчення теоретичних питань ефективного управління витратами підприємства, недостатнє практичне застосування у діяльності вітчизняних підприємств належної

організації обліку витрат, а також підвищення актуальності вивчення методики удосконалення обліку витрат на підприємствах обумовлює актуальність та вибір обраної теми, і визначає основні напрями дипломної роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є розкриття економічного розуміння поняття витрати, їх класифікація, вивчення основних принципів та завдань обліку витрат, дослідження методики обліку, аудиту і аналізу витрат підприємства. Із цією метою, необхідно вирішити наступні завдання:

- розглянути економічну сутність витрат;
- розглянути основи побудови організації бухгалтерського обліку витрат, його принципи та методи;
- вивчити стан організацій бухгалтерського обліку, аудиту і аналізу витрат на підприємстві;
- ознайомитись із порядком документообігу при здійсненні бухгалтерських операцій із визнання витрат;
- розкрити зв'язок синтетичного та аналітичного обліку із інформацією, яка відображається у фінансовій звітності;
- розглянути питання проведення аналізу витрат та вивчення їх впливу на фінансовий результат.

Предметом дослідження є питання методики обліку, аудиту та аналізу витрат на підприємстві та їх вплив на фінансовий результат його діяльності.

Об'єктом дослідження є організація ведення бухгалтерського обліку витрат на ТзОВ «Бумеранг».

Методи дослідження. Основними інформаційними джерелами дослідження виступають: бухгалтерська та фінансова звітність, реєстри бухгалтерського обліку підприємства. Теоретичною і методологічною основою дослідження є чинне законодавство України, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, План рахунків та Інструкція про його застосування, інші нормативні акти. У ході написання роботи використовувались інформаційні дані аналітиків періодичних видань,

дослідження науковців та практиків із питань обліку, аудиту та аналізу витрат.

Практичне значення одержаних результатів та наукова новизна роботи полягає в удосконаленні організаційних процесів бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту витрат на досліджуваному підприємстві.

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, а також містить таблиці та рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗАЦІЮ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічний зміст принципів та методів бухгалтерського обліку та їх вплив на організацію обліку

В умовах економічних процесів щодо економії ресурсів, які відбуваються у всьому світі та у нашій державі, значною мірою підвищуються і вимоги ведення бухгалтерського обліку витрат так, як понесенні витрати в ході підприємницької діяльності це відображення успішність роботи підприємства.

Витрати відіграють одну із найбільш вирішальних ролей в успішній діяльності підприємства. Під час процесу виробництва завжди мають місце усі види витрат. Для процесів виробництва, зберігання, збуту продукції необхідно використати відповідні ресурси.

На сьогоднішній день, виділяють два підходи щодо поділу витрат: бухгалтерський, використовують для відображення витрат у регістрах обліку, та економічний – використовують для наукових досліджень при вивчення питань щодо їх оптимізації.

Основними інформаційними джерелами, що регламентують порядок їх обліку є наступні нормативні та методичні документи:

- НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»;
- П(С)БО 16 «Витрати»;
- П(С)БО 18 «Будівельні контракти»;
- П(С)БО 31 «Фінансові витрати»;
- Інструкцією про застосування «Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» № 291 [23].

Основні наведені у законодавчих актах поняття витрат, що тісно зв'язане з обліковою концепцією (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Нормативно-правове забезпечення поняття «витрати»

№ з/п	Визначення терміну	Характеристика	Джерело
1	Витрати	зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу між власниками)	Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств від 28.07.2006
2	Витрати	зменшення економічних вигід у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власником)	Мінфін, Наказ «НП(С)БО в державному секторі 101 «Подання фінансової звітності» від 24.12.2010 N 1629
3	Витрати	зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілення власниками)	Мінфін, Наказ «Про затвердження НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 N 73
4	Витрати	зменшення економічних вигід протягом облікового періоду у вигляді вибуття чи амортизації активів або у вигляді виникнення зобов'язань, результатом чого є зменшення власного капіталу, за винятком зменшення, пов'язаного з виплатами учасникам	Нац. банк, Постанова «Про затвердження Правил бухгалтерського обліку доходів і витрат банків України» від 18.06.2003 N 255

Незалежно від форми власності та підпорядкування, будь-якому підприємству необхідно сформувати систему бухгалтерського обліку, яка відповідає інформаційним потребам керівництва та потребам інших користувачів інформації, яка має бути побудована на відповідних принципах обліку. Така організація відповідає за формування економіко-статистичних показників фінансової звітності підприємства.

Принципи мають відповідати не тільки теоретичним основам обліку, але й мають виступати, як основоположними вказівка дій бухгалтера.

Важливість принципів бухгалтерського обліку обумовлюється

визначальним характером для практики облікового відображення фактів господарського життя.

Вітчизняною нормативно-правовою базою визначено принципи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності рис. 1.1.

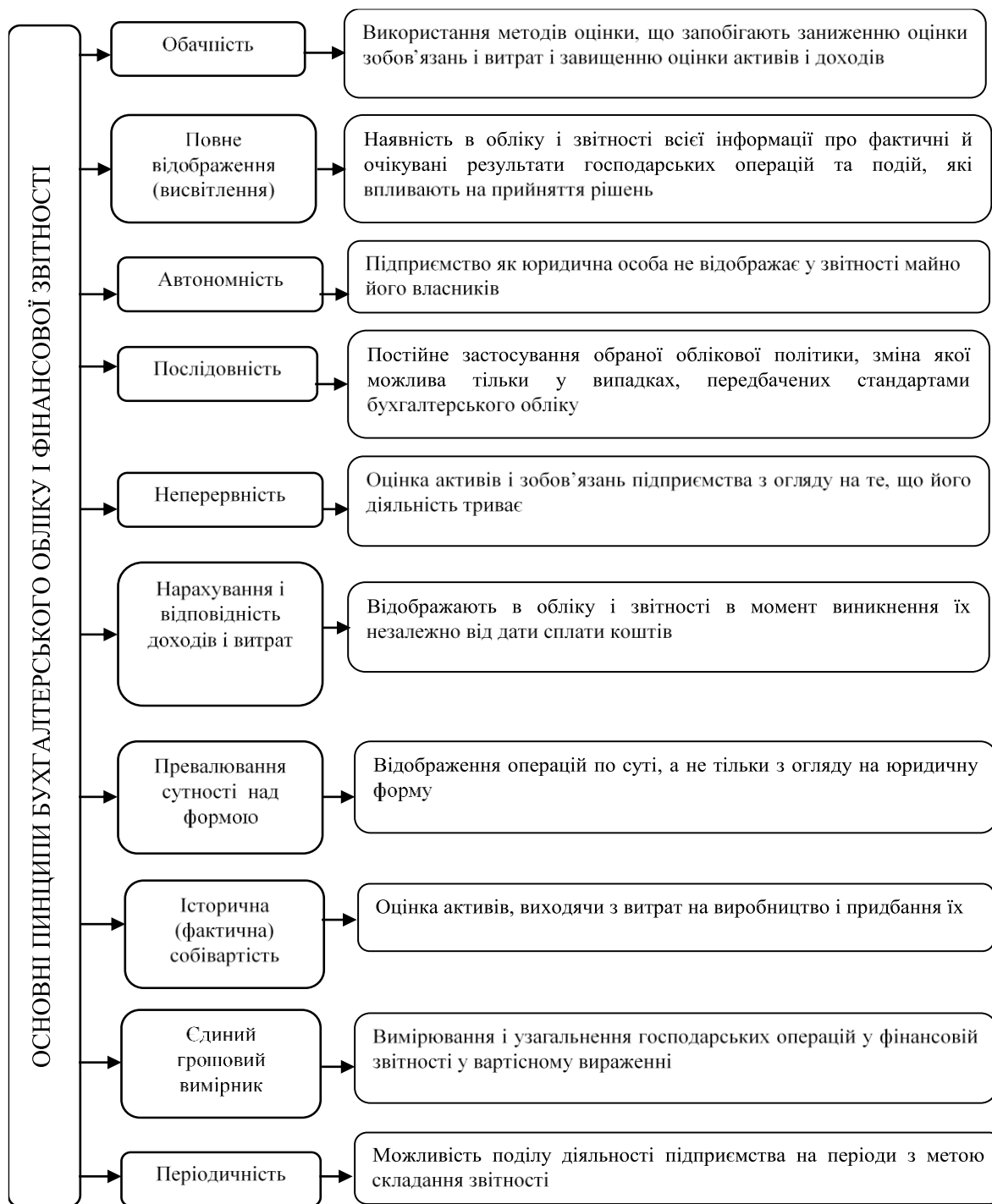

Рис. 1.1. Основні принципи бухгалтерського обліку

За допомогою загальноприйнятих принципів побудови бухгалтерського

обліку на підприємствах визначається основні стратегічні положення та основні правила організації ведення обліку основних напрямків діяльності підприємства, зокрема: руху майна на підприємстві, довгострокових чи короткострокових зобов'язань, облік власного капіталу тощо.

Зв'язок принципів бухгалтерського обліку між собою покликаний забезпечити вирішувати проблемні питання, які виникають у бухгалтера в ході ведення облікових операцій.

З огляду на наведене, можна дійти висновку, що основним джерелом інформації для належного здійснення управління підприємством є інформаційна система бухгалтерського обліку. Користувачі бухгалтерської інформації, як власне і самі бухгалтери, сприймали бухгалтерський облік лише, як відображення певних відомостей про здійснені господарські операції та процеси, тобто про факти господарського життя [7]. Облік через економічну інформацію перетворюється у функцію системи управління, що показує рис. 1.2

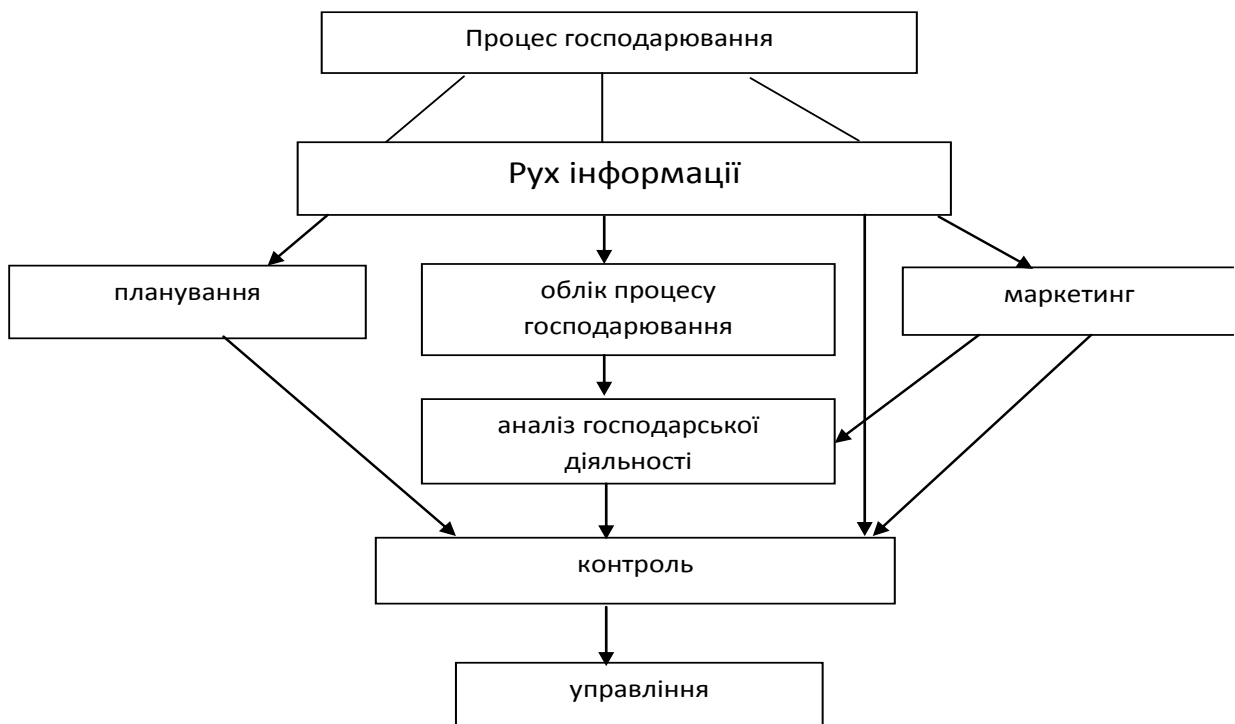

Рис. 1.2. Облік як функція управління

Вітчизняними та закордонними науковцями, у своїх дослідженнях

доведено, що принципи обліку знаходяться у постійній зміні, залежно від розвитку економіки та інформаційних систем, які формуються відповідно до ринкових потреб та умов.

Враховуючи принцип безперервності ведення бухгалтерського обліку, він показує розвиток основних економічних тенденцій підприємства в ході його діяльності, що дає можливість проведення аналізу діяльності підприємства і вчасного корегування основних напрямків завдяки ефективним управлінським рішенням.

Тобто, облік у широкому розумінні цього поняття, є джерелом інформації, яка покликана інформувати менеджмент про фінансовий стан підприємства. Проте, для забезпечення достовірності наведених інформаційних даних необхідно здійснювати їх контроль, що відображається через поєднану із обліком систему контрольних показників.

З огляду на наведене, система ведення бухгалтерського обліку на підприємстві покликана задовольняти інформаційними даними потреби користувачів різного рівня, як на самому підприємстві, так і за його межами. Отже, бухгалтерський облік є інформаційною системою за допомогою якої можливе не тільки складання бухгалтерської звітності, а й складання статистичної чи управлінської звітності, забезпечення здійснення аналізу діяльності підприємницької діяльності та контролю тощо.

1.2. Теоретичні основи проведення аналізу витрат підприємства

Господарська діяльність із створення кінцевого продукту будь якого підприємства буде зв'язана із витрачанням певного виду ресурсів ціна яких диктується ринковими умовами. В господарсько-обліковій системі підприємства одним з провідних місць для ведення належної аналітичної роботи є процес управління витратами діяльності. Такий аналіз може проводитись як у цілому по підприємству так, і по окремих виробничих

дільницях, видах ресурсів, залежно від цілей використання інформації, необхідності періодів здійснення аналітичної роботи.

В сучасних умовах господарювання постає питання достовірного відображення витрат за місцями та напрямками їх виникнення з метою ефективного управління ними, обґрунтування їх доцільності та вплив на рівень прибутковості підприємства. І основною проблематикою при їх визначенні є не мета їх зменшення з метою збільшення доходу за рахунок якості продукції, а при належному рівні якості забезпечити відповідну прибутковість без перевитрати ресурсів.

Загальний обсяг витрат діяльності можна визначити за їх кошторисом або так званим бюджетом, який доцільно скласти на певний період: місяць, квартал, рік тощо. Бюджет витрат операційної діяльності підприємства визначається у розрізі елементів витрат. За таким бюджетом розраховується сума понесених у періоді витрат у розрізі ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових тощо. Такі аналітичні дії визначаються через завдання аналізу витрат, що відображено у рис. 1.3.

Завдання аналіз витрат	визначення обґрунтованість планового обсягу витрат при індикативному чи бізнес плануванні
	визначення виконання планового обсягу та впливу факторів на зміну фактичного кошторису проти запланованого
	визначення із резервів раціоналізації обсягу витрат
	визначення ефективності раціоналізації обсягу понесених витрат за зміною їх граничного рівня

Рис. 1.3. Завдання аналізу витрат діяльності підприємства

Насамперед, при здійсненні аналізу виконання бюджету витрат від виробничої чи операційної діяльності необхідно проводити розрахунки щодо дотримання виконання запланованого обсягу витрат за відповідними

економічними елементами, а також визначити їх темп зміни у загальному бюджеті витрат.

Аналіз понесених витрат ресурсів у динаміці дає змогу визначити такі аналітичні показники, як матеріаломісткість, трудомісткість, енергомісткість продукції тощо. Також визначення впливу змін у динаміці на кінцеву собівартість продукції дає можливість щодо пошуку резервів їх зниження, суму економії або перевитрат у розрізі місць виникнення та елементів, вивчити причини таких відхилень факту від плану [24, с. 64].

Для виявлення внутрішніх резервів щодо зниження витрат, які можуть впливати на собівартість продукції здійснюють аналіз за окремими статтями понесених витрат, що групуються за економічним змістом і методикою їх обліку. Аналітичні групи можуть поділятися на прямі та непрямі витрати. Такими резервами є вимірники витрат живої та уречевленої праці у кількісному їх вираженні, і їх необхідно виявляти на ранніх стадіях виробничого процесу та життєвого циклу продукту.

Основною методикою для виявлення резервів зниження собівартості продукції за рахунок зменшення обсягу витрат, які можуть бути виключені, є функціонально-вартісний аналіз (ФВА).

Такий аналіз дає змогу виявляти понаднормові та зайві витрати у структурі матеріальних, трудових чи інших ресурсів, виявляти нехватку таких ресурсів у ході виробничої діяльності, тобто цей вид аналізу призначений для пошуку шляхів розширення виробництва та якості продукції без збільшення витрат на виробництво продукції.

Сучасність, зокрема минулий рік за рахунок пандемії корона вірусу, вніс певні корективи у структуру витрат, тому їх обсяг доцільно вивчати шляхом виявлення непродуктивних витрат у заробітній платі і відповідних відрахувань; вартості енергетичних ресурсів, нестачі та псування сировинних ресурсів, а також готової продукції.

Завдання фінансово-вартісного аналізу виробничої діяльності наведено у рис. 1.4.

Завдання фінансово-вартісного аналізу	підвищення конкурентоздатності продукції
	підвищення якості об'єкта в цілому або його складових частин
	підвищення продуктивності праці
	зниження витрат на виробництво (зниження матеріаломісткості, фондомісткості, трудомісткості, енергомісткості)
	підвищення екологічності виробництва
	заміна дефіцитних, імпорتنих матеріалів, комплектуючих виробів
	збільшення обсягу продукції без додаткових матеріальних
	ліквідація «вузьких місць» у виробництві
	зниження експлуатаційних і транспортних витрат
	розробка нових або вдосконалення існуючих конструкцій, технологічних процесів, систем організації праці і керування виробництвом, прогнозування розвитку об'єктів тощо

Рис. 1.4. Завдання фінансово-вартісного аналізу виробничої діяльності

Оцінку виконання прогнозного завдання проводять порівнянням фактичної собівартості із статтями витрат, після чого дані вносять у розроблену аналітичну таблицю, і шляхом порівняння визначають суму економії або перевитрати у розрізі статтею калькуляції. У подальшому вивчають зміни окремих статей калькуляції або однорідних груп витрат та факторів, які на ці статті вплинули.

Для визначення шляхів здешевлення собівартості продукції аналітичні розрахунки доцільно проводити у першу чергу не за всіма матеріальними ресурсами, а за тими, які займають значну питому вагу у собівартості або її

дефіцитними чи найдорожчими. Причинами відхилень від фактичних витрат від запланованих може бути порушення технологічного процесу, заміна матеріалів або постачальника сировини, введення у експлуатацію нового обладнання у зв'язку із його не налаштуванням тощо, тобто першочерговим при проведенні аналізу витрат, є визначення його об'єктів та етапів, рис. 1.5. [48, с. 138].

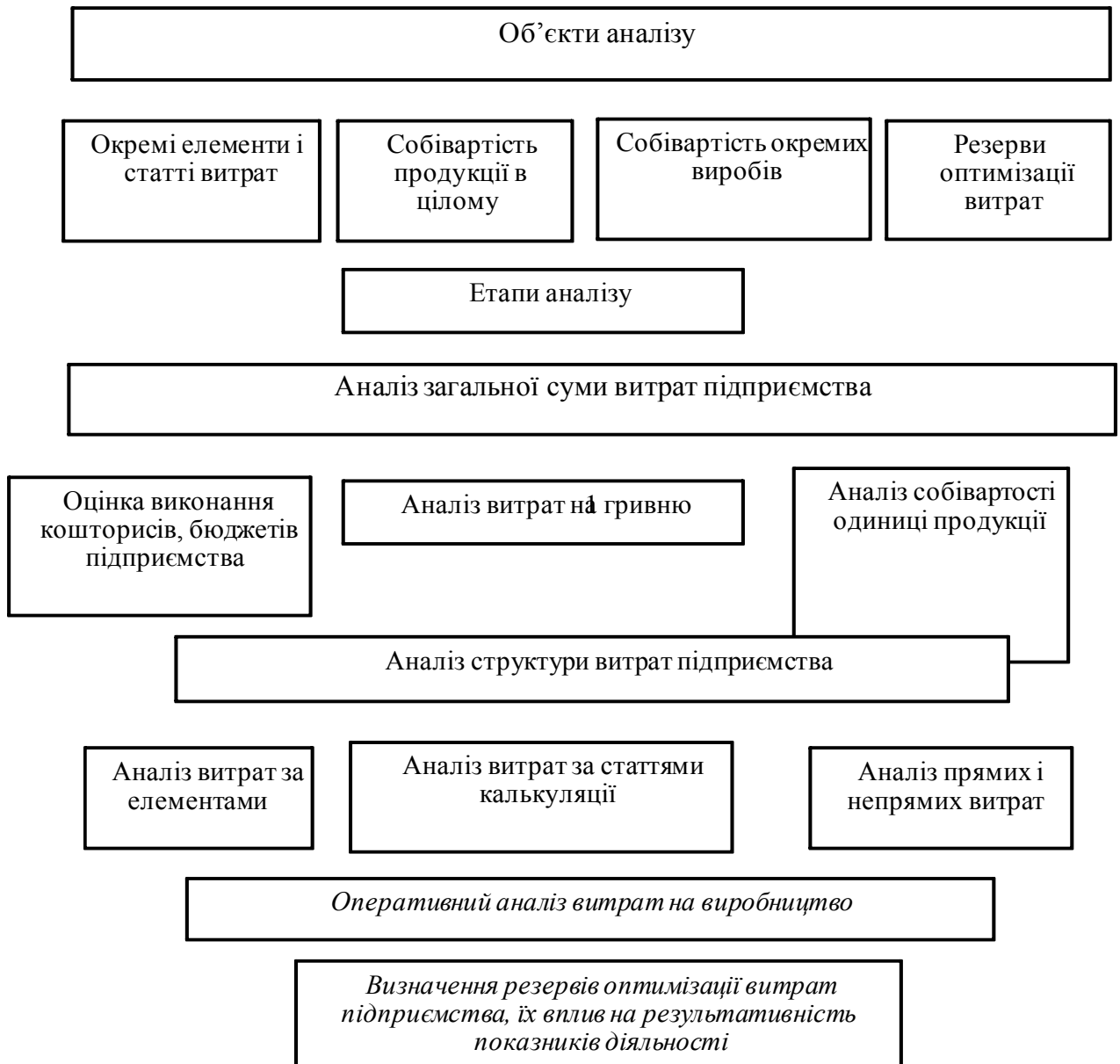

Рис. 1.5. Об'єкти та етапи аналізу витрат діяльності підприємства

Важливим етапом проведення аналізу є визначення його фінансових результатів діяльності та подальшого використання отриманого доходу.

До недавнього розподіл отриманого від своєї діяльності прибутку регулювався централізовано, зокрема було затверджено на законодавчому рівні порядок відсоткового відрахування його частини до відповідних фондів: резервного, накопичення, споживання, і ці кошти мали суто цільове призначення і не могли підприємством бути використані на власний розсуд, тобто із отриманого від діяльності прибутку вимивався оборотний капітал.

Розвиток ринкових відносин дав можливість відійти від централізованого розподілу прибутку за різними напрямками, і дав змогу самостійно визначати напрямок отриманих від діяльності коштів. Єдиним винятком є державні підприємства, які частину чистого прибутку зобов'язані відраховувати у державний бюджет, комерційні підприємства використовують чистий прибуток на власний розсуд, залежно від виробничих потреб. Такий підхід відображено на рис. 1.6.

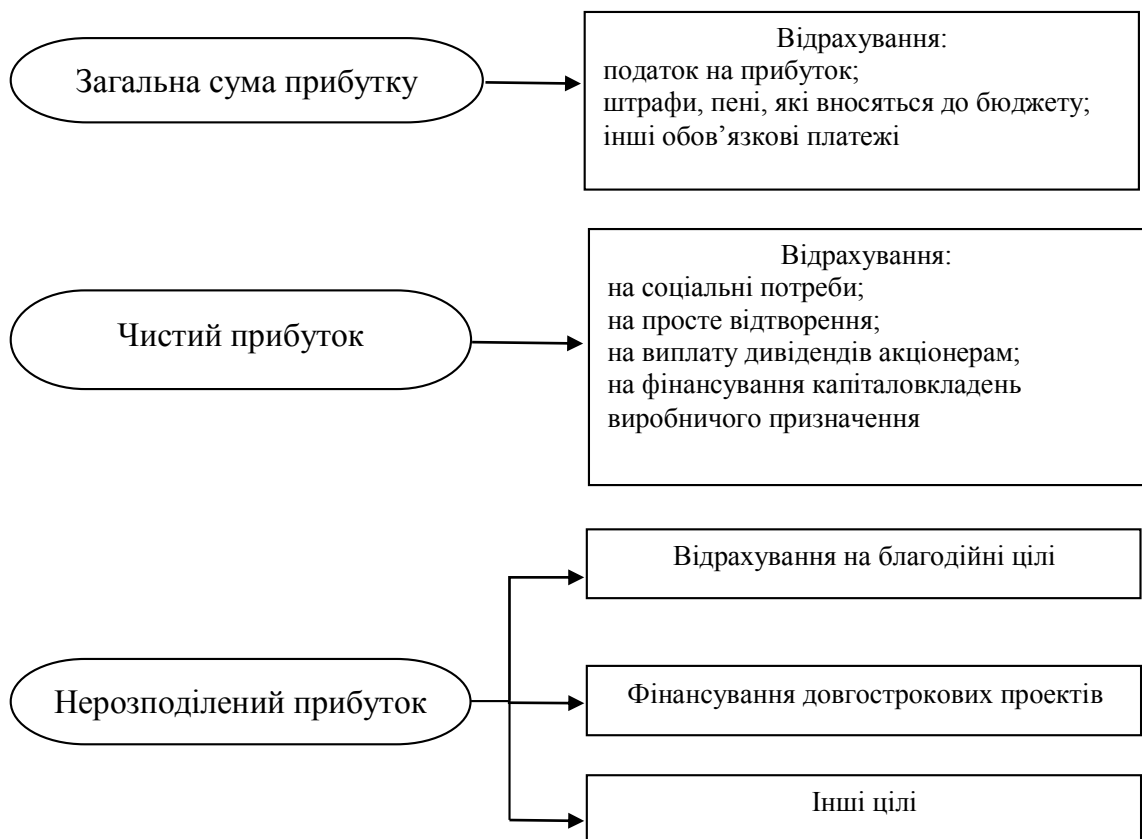

Рис. 1.6. Загальна схема розподілу прибутку

Для визначення ефективності діяльності підприємства отриманий у певному періоді обсяг прибутку, порівнюють із обсягами понесених витрат. Понесенні витрати у даному випадку розглядають з погляду двох напрямків:

- 1) витрати визначають, як поточні видатки діяльності, тобто визначають собівартість продукції;
- 2) витрати визначають, як авансову вартість для здійснення виробничої діяльності.

При цьому, однією з умов, розвитку виробництва є перевищення чистого доходу від реалізації продукції над витратами на її виробництво і збут, тобто факторний ланцюжок формування обсягу прибутку, який необхідно прослідкувати методами аналізу має наступний вигляд:

витрати → обсяг виробництва → прибуток

Отже, умова наявного приросту прибутку є необхідним фактором для розвитку господарської діяльності підприємства, а тому для ефективної діяльності є потреба у пошуку резервів для його зростання прибутку. Визначення шляхів для зростання прибутку ґрунтується на науково обґрунтованій методиці теорії та практики аналізу, яку можна розбити на три складові, зокрема:

- 1) аналітичний, проводиться порівняння кількісних та вартісних показників діяльності, та визначення можливих резервів зниження витрат;
- 2) організаційний, розробка заходів на підставі проведеного аналітичного етапу для використання виявлених резервів;
- 3) функціональний, практичне впровадження розроблених заходів та забезпечення контролю за їх виконанням.

1.3. Техніко-економічна характеристика об'єкту дослідження

ТОВ «Бумеранг» засновано у 2004 році, а свою господарську діяльність розпочало у 2005 році, проте не дивлячись на свій молодий вік, товариство має

стали клієнтську базу та впевнено діє на ринку надання послуг із перевезення вантажів та торгівлі.

На підприємстві існує система контролю за якістю надання клієнтам послуг, удосконалюються умови праці, визначаються нові види продукту, які можна запропонувати споживачу, що забезпечує високі рейтингові показники якості у споживачів та конкурентоспроможність на ринку.

На даний час підприємство надає послуги по перевезенню вантажів на території України, а також за межами країни, а торгівельну діяльність веде у межах України.

Основними закордонними напрямками перевезень є Молдова, Польща, Німеччини, Франція.

ТОВ «Бумеранг» має власний автопарк, який у ході господарської діяльності підприємства має тенденцію до оновлення та розширення, адже транспортні засоби, що інтенсивно експлуатуються потребують догляду і заміни.

Конкурентною перевагою товариства є те, що при наданні послуг із перевезення завантаження вантажу відбувається не пізніше наступного дня після замовлення послуги та підписання угоди, тому у товариства за декілька років утворилась широке коло клієнтів, яке постійно розширюється.

Працівники товариства постійно працюють над підвищенням рейтингу підприємства так, як позитивні відгуки клієнтів та репутація надійного партнера це стабільність розвитку самого підприємства та високих заробітних плат для працівників.

Товариство, також активно розвиває і напрямок роздрібною торгівлі непродовольчими товарами у магазинах та інтернет мережі чим, відповідно розширює свої ринки збуту.

На сьогоднішній день організаційна структура підприємства, тобто його будова відділів і підрозділів, розподіл їх функцій, та їх порядок підпорядкування керівнику відображено на рис. 1.7

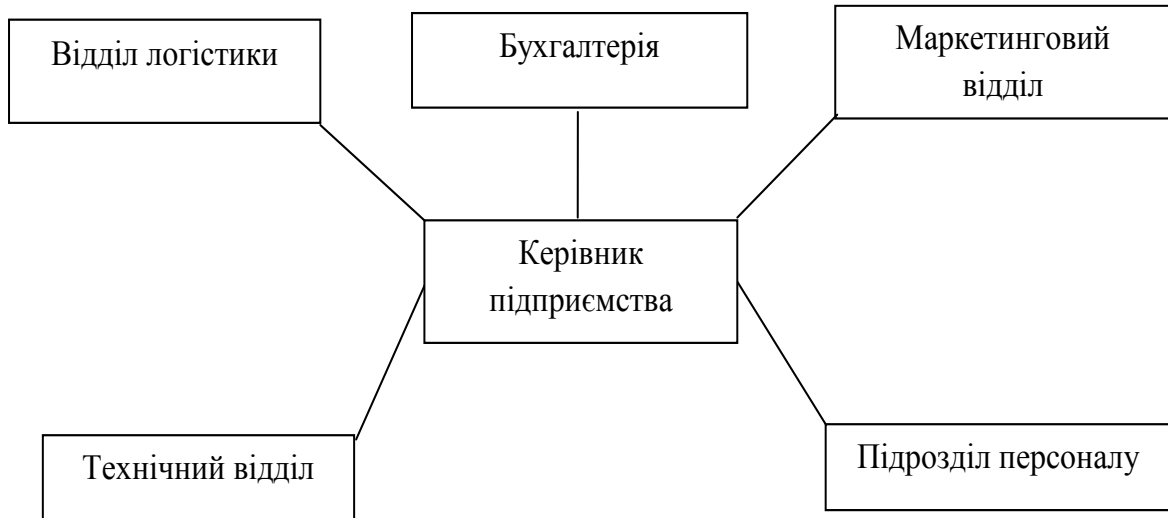

Рис.1.7. Організаційна структура підприємства

Розвиток ринкових умов введення господарської діяльності сприяє діяльності підприємств різних форм власності та обсягом діяльності, що визначає їх форму та порядок ведення обліку, управління, обсяг необхідної облікової інформації. Все це є умовою багатоваріантності побудови облікового процесу на підприємстві.

ТзОВ «Бумеранг» за своїми характеристиками є суб'єктом малого підприємництва.

Відповідно до чинного законодавства товариство самостійно організовує та здійснює ведення бухгалтерського обліку на підприємстві так, як належна організація бухгалтерського обліку має дуже важливе значення та вплив на все його фінансово-господарське становище.

У ТзОВ «Бумеранг» утворено бухгалтерський підрозділ, який складається із трьох працівників, на чолі з головним бухгалтером, та які відповідають за свій напрямок роботи. Працівники бухгалтерії підзвітні головному бухгалтеру.

Бухгалтерсько-аналітичний напрямок роботи очолює головний бухгалтер, а інші напрямки безпосереднього ведення обліку та контролю здійснюється бухгалтерами за напрямками відображеними на рис. 1.8.

Рис 1.8. Структура функцій бухгалтерії на досліджуваному підприємстві

До функцій головного бухгалтера підприємства відносяться:

- забезпечення дотримання законодавчих, нормативно-правових та методичних вимог щодо ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності;
- дотримання вимог наказу про облікову політику підприємства, ведення бухгалтерського обліку, а також виконання завдань щодо аналітичної функції бухгалтерського обліку та забезпечення контролю;

Бухгалтерський облік на підприємстві здійснюється відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», на підставі якого, підприємство самостійно визначає форму ведення бухгалтерського обліку; облікову політику; затверджує правила документообігу, а також визначає засади складання фінансової звітності та забезпечує контроль.

Відповідно до цього закону та інших нормативно-правових документів ТЗОВ «Бумеранг» розроблено та затверджено наказ «Про облікову політику підприємства» для створення системи, що інформаційно обслуговує керівництво підприємства, з урахуванням діючого законодавства, для прийняття управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

2.1. Документування обліку витрат діяльності підприємства

Здійснення виробництва продукції вимагає використання значного обсягу різноманітних ресурсів, у залежності від специфіки діяльності окремо взятого господарюючого суб'єкта. Відповідно всі виробничі процеси мають супроводжуватись документальним оформленням проведених операцій, що викликає на підприємстві необхідність створення та обробки значної кількості первинних бухгалтерських документів.

Також, у продовж виробничого циклу, з метою належної організації обліку та отримання обґрунтованих та достовірних розрахунків про залишки матеріальних ресурсів, вартості незавершеного виробництва чи складські залишки готової продукції, викликають необхідність здійснення заходів контролю на витрати пов'язані із їх витрачанням та зберіганням. Інформація про такі витрати та достовірність їх обліку здійснює безпосередній вплив на суму отриманого підприємством прибутку, його відображення у фінансовій звітності.

На досліджуваному підприємстві бухгалтерський облік операцій пов'язаних із відображенням витрат здійснюється на підставі загальноприйнятих засад, які передбачені чинним Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та відповідних методично-інструктивних матеріалів розроблених на виконання вказаного закону.

Основною метою організації бухгалтерського обліку, а також складання фінансової звітності на підприємстві є не тільки виконання законодавчих норм, а й надання неупередженої та достовірної інформації зовнішнім та

внутрішнім користувачам, при чому внутрішнім користувача, залежно від рівня прийняття управлінського рішення інформацію про діяльність підприємства в цілому або його відокремлених підрозділів а також про фінансовий стан, рентабельність, прибутковість, результати діяльності тощо.

Проте неможливо здійснювати належну організацію будь якого напрямку бухгалтерського обліку без розуміння процесу руху первинних бухгалтерських документів.

З огляду на наведене та розуміння організації руху документів, їх необхідно систематизувати за певними ознаками та впровадити відповідний графік їх руху, рис. 2.1.

Класифікація первинних документів							
За призначенням		За порядком відображення операції		За методом охоплення операцій		За місцем складання	
Розпорядчі (містять розпорядження про виконання господарської операції – чек, платіжне доручення)		Первинні (вперше створюється при господарській операції)		Разові (відображають одну операцію)		Зовнішні	
Виправдальні (підтверджують факт здійснення операції – накладна, ТГН тощо)		Звідні (загальноюють дані декількох первинних документів)		Накопичувальні (оформлення декількох однорідних операцій)		Внутрішні	

Рис. 2.1. Систематизація первинних документів

За забезпечення належної роботи щодо ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, а також належне зберігання первинних документів відповідальність несе головний бухгалтер та керівник підприємства, кожен у

межах свої компетенції.

На досліджуваному підприємстві, хоча і автоматизована система бухгалтерського обліку, проте вона ведеться за принципом ведення журнально-ордерної форми обліку.

Під формою організації ведення обліку мають на увазі систему пов'язаних облікових реєстрів визначеної нормативно-методичними вказівками форми у яких відображаються бухгалтерські операції.

Під обліковими реєстрами слід розуміти вид бухгалтерського документу у якому відображаються на підставі первинних документів господарські операції у хронологічному порядку або за певною системою групування та систематизації записів (книги, відомості, журнали).

Зміст журнально-ордерної (або журнальної) форми обліку полягає у застосування спеціальних журналів та відомостей у яких відображаються бухгалтерські операції із відображення кредитових оборотів бухгалтерського рахунку, при цьому обороту зазначається у тій графі, в якій наведений рахунок, що кореспондує рахунком по дебету.

Записи у журналах здійснюються у суцільному та хронологічному порядкух [47, с.248].

Ведення облікових реєстрів та контирування документів первинного обліку здійснюються із застосуванням, що найменше, коду класу рахунків й коду синтетичного рахунку.

Формування даних у реєстрових відомостях проводиться шляхом узагальнення однакових за економічним змістом первинних документів підсумки по яких у подальшому переносяться до відповідних журналів. Деталізація аналітичної інформації у реєстрах бухгалтерського обліку підприємством може розширюватися та змінюватися.

У випадках, коли потрібну аналітичну деталізацію показників за об'єктами обліку на окремих рахунках безпосередньо у журналах забезпечити неможливо, то попередньо дані первинних документів у потрібному аналітичному розрізі групуються у допоміжних відомостях, з яких підсумки

записуються до журналів. При цьому аналітичні дані в облікових регістрах мають узгоджуватися з даними синтетичного обліку на останнє число місяця [43, с. 200].

Узагальненні записи у журналах, за певний період, мають відповідати даним наведеним у первинних документах цього періоду та які, слугували підставою для відображення таких записів у журналі та відповідній відомості.

На документах, дані яких включені до облікових регістрів, зазначають номери відповідних облікових регістрів і порядкові номери записів в них. За документами, дані яких відображені в облікових регістрах загальним підсумком, номер регістру і номер запису вказують на окремому аркуші, який додається до зброшурованих документів.

В облікових регістрах, показники яких переносяться в Головну книгу або в інші облікові регістри, роблять відповідну позначку про це у відповідному рядку регістру.

Головна книга призначена для узагальнення записів відображених за кредитом відповідного рахунку у журналах, а також може використовуватись для контролю за достовірністю проведених записів у журналах, і у подальшому для формування показників фінансової звітності.

До Головної книги заносяться кредитові обороти із журналів окремих рахунків.

У Головній книзі зазначається: початкове та кінцеве по рахунку на початок і кінець місяця; підсумкова сума проведених протягом місяця оборотів за кредитом рахунку; підсумкова сума проведених протягом місяця оборотів за дебетом цього рахунку, за відповідними сумами відображеними у журналі щодо кореспондуючих з ним рахунків.

Дані у Головній книзі відображають безперервно протягом календарного року за кожним синтетичним рахунком, для записів по якому відводять окрему сторінку.

Схема організації облікового процесу за журнальної формою обліку наведено на рис. 2.2 [36, с. 127].

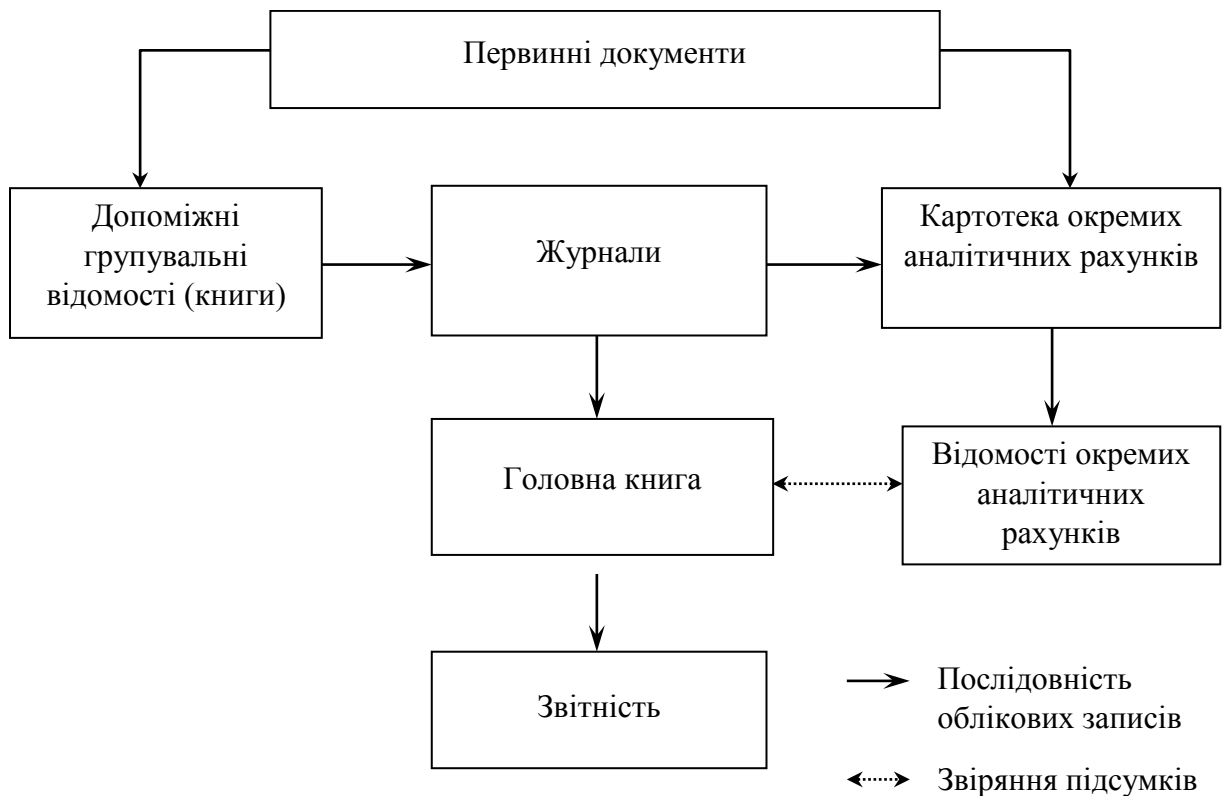

Рис. 2.2. Схема організації журнальної форми обліку

Контроль за достовірністю записів у Головній книзі забезпечують шляхом сумування оборотів і сальдових залишків за усіма рахунками. При співставленні суми дебетових і кредитових оборотів, та сальдових залишків по дебету та кредиту мають бути рівні.

Кінцеві, перевірені записи з журналів окремо за кожним синтетичним рахунком переносяться до Головної книги. Сума підсумків Журналу за горизонтальним напрямком має дорівнювати сумі підсумків за вертикальним.

Підсумки оборотів по бухгалтерських рахунках щодо господарських операцій із облікових регістрів використовують під час формування фінансової звітності підприємства за звітний період.

2.2. Класифікація витрат та калькуляція собівартості продукції

Відповідно до встановленої бухгалтерської та економічної практики витрати у розумінні бухгалтерського обліку та економічному розумінні дещо

відрізняються, так вони, як загальноекономічне поняття визначаються як витрачання різних речовин і сил природи господарській діяльності, тобто це грошовий вираз доходу, який можна одержати від найвигіднішого їх використання.

У той же ж час, у бухгалтерському розумінні під витратами розуміють одночасну подію із зменшення (збільшення) вартості активів або збільшенням (зменшенням) вартості зобов'язань.

До витрат пов'язаних із зниженням вартості активів підприємства, відносять: списання сировини та матеріалів на виробництво, ремонт, адміністративне обслуговування, амортизація, списання непридатних основних фондів або інших активів, втрати від знецінення; нестачі матеріальних ресурсів, списання простроченої дебіторської заборгованості, економічні санкції, заробітна плата, податки та обов'язкових платежів, відрахувань на страхування; транспортних витрат; послуг сторонніх організацій тощо [36, с.154].

Діюче положення (стандарт) 16 «Витрати», зокрема п.6 визначає: витратами звітного періоду визнається зниження вартості активу або зростання зобов'язання при умові, що такі витрати можуть бути достовірно оцінені, тобто обов'язковою умовою визнання витрат періоду, активів або зобов'язань є їх достовірна оцінка.

Проте, у пункті 7 цього ж положення визначено, що витратами періоду визнаються одночасно із відображенням доходу щодо якого вони були понесені. Така методика визнання витрат та доходів відповідає принципам міжнародних стандартів фінансової звітності

Класифікація витрат має велике значення для планування, контролювання, регулювання витрат, тобто для ефективного управління витратами та управління діяльністю підприємства відіграє важливу роль, оскільки дає можливість визначати особливості формування та розподілу витрат за певними об'єктами управління. Поділ витрат на різноманітні види за

відповідними ознаками класифікації спрямований на вирішення найрізноманітніших завдань управління [36, с. 175].

У науково-економічній літературі та економічній теорії найбільш поширеним є поняття економічної категорії «витрат виробництва», як правило під цим поняттям визначають витрати праці або вартість певних ресурсів для організації виробничого процесу у ході здійснення підприємницької діяльності. Проте, завданням класифікації витрат є не тільки їх групування за певними ознаками для зручності обліку, а й для одержання інформації з метою здійснення контролю за використанням матеріальних чи інших ресурсів та проведення економічного аналізу використання ресурсів для відповідного реагування на вузькі місця. Як свідчити практика поняття та економічний зміст валових витрат та витратами виробництва у певній мірі є зв'язані між собою, хоча і мають відмінності, тобто вони не є тотожними. певні відмінності та взаємозв'язок.

Основні напрямки поділу витрати підприємства відображено на рис. 2.3. [32, с. 242].

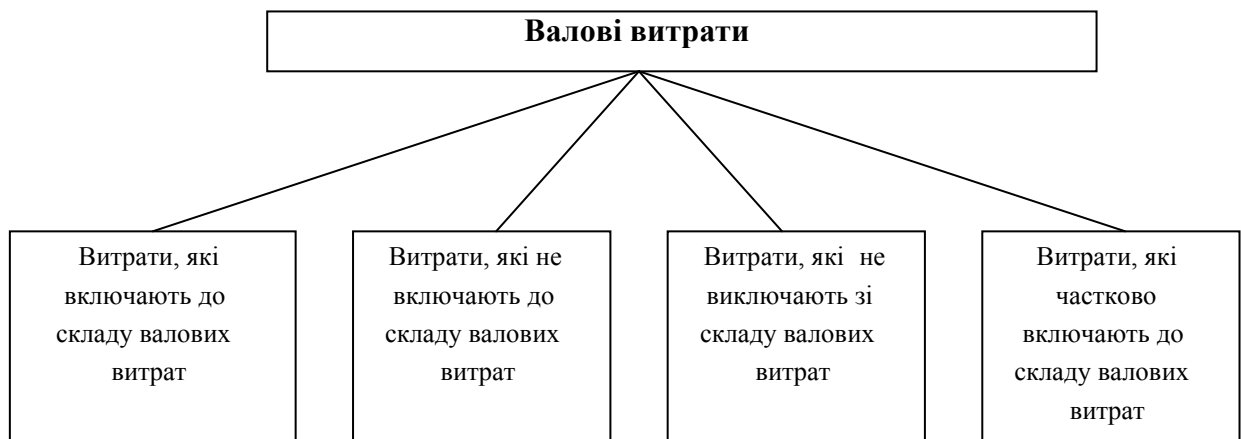

Рис. 2.3. Види валових витрат

Основною проблематикою при організації класифікації витрат є визначення обсягу та масштабу виробництва продукції, технологією виробництва, а отже і самих понесених витрат, так як при різних технологіях вони можуть відрізнятися як по часу виникнення так і місцях відповідальності.

Основні напрямки класифікації витрати можна відобразити у вигляді таблиці, табл. 2.1

Таблиця 2.1

Класифікація витрат

Ознаки класифікації	Групи витрат
По підношуванню до виробничого	основні витрати накладні витрати
По підношуванню до обсягів	умовно-постійні витрати умовно-змінні витрати
За єдністю складу	одноеlementні витрати комплексні витрати
За способом віднесення на	прямі витрати непрямі витрати
За доцільністю	продуктивні витрати непродуктивні витрати
За календарним періодом	поточні витрати одноразові витрати
За видами витрат	витрати за економічними елементами витрати за статтями калькуляції
За видами діяльності	витрати звичайної діяльності витрати надзвичайної
За економічним змістом	витрати засобів праці витрати предметів праці витрати живої праці
За стадіями виробничого процесу	постачальницько-заготівельні виробничі збутові
За роллю в процесі виробництва	виробничі невиробничі
За елементами витрат	матеріальні витрати на оплату праці відрахування на соціальні заходи амортизація інші операційні витрати
За строком планування	короткострокові довгострокові
Стосовно до готового продукту	на незавершене виробництво на готову продукцію
Стосовно до обсягу виробництва	постійні змінні
За періодичністю виникнення	повсякденні одноразові
За охопленням нормуванням	нормовані ненормовані
За відповідністю нормам	у межах норм відхилення від норм
Стосовно до плану	планові непланові
За відношенням до очікуваного доходу	минулі теперішні
За рівнем однорідності	однорідні комбіновані
За впливом на рівень виробництва	залежні незалежні
За рівнем контролю	контрольовані неконтрольовані

Також, доречно зауважити, що правильна класифікація витрат має велике значення для процесу калькуляції собівартості продукції та пошуку оптимальних шляхів щодо скорочення витрат при незмінній якості продукції, тобто в ході управління витратами [32, с. 428].

Отже, класифікація витрат має не тільки теоретичний інтерес, а й практичне значення, так групування однорідних витрат за класифікаційними ознаками є основою обліку, контролю, аналізу та калькулювання собівартості продукції.

Класифікація витрат необхідна для розрахунку вартості продукції, тобто визначення собівартості одиниці продукції і подальшого ціноутворення.

Одним із напрямків, які вивчає управлінський облік є калькулювання собівартості продукції, що являє собою розрахунок вартості одиниці продукції, а також собівартості на придбання та постачання матеріальних ресурсів, а також засобів виробництва відповідно елементів витрат.

Як видно з наведеного, поняття калькуляції пов'язане із економічною категорією - собівартості, проте це різні економічні категорії.

Так, собівартість є грошовим вимірником понесених витрат на виробництво продукції, і вона складається із відображення грошової вартості витрат понесених під час використання у виробництві матеріальних чи енергетичних ресурсів, основних засобів, праці та інших витрат на таке виробництво [18, с. 254].

Отже, при розрахунку собівартості продукції значне значення надається з метою забезпечення контролю за мірою праці та споживання, за витратами виробництва.

У собівартість продукції закладаються всі процеси, які відбуваються на підприємстві, так які пов'язані із виробництвом продукції, зокрема: продуктивність праці; ступінь використання необоротних та оборотних фондів, тощо. Узагальнюючим показником рівня собівартості продукції є показник витрат на 1 грн. продукції.

Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції відображено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Методи обліку витрат і калькулювання собівартості продукції

Методи обліку і калькулювання	Застосування в обліку	Зміст	Сфера застосування	Переваги	Недоліки
Позамовний	Фінансовий, управлінський облік	Об'єктом є окреме виробниче замовлення з відкриттям аналітичного рахунку. Облік прямих витрат ведуть за окремими замовленнями на основі первинних документів; накладні витрати розподіляють між замовленнями відповідно до обраної методики. Всі витрати до закінчення замовлення вважаються незавершеним виробництвом. Звітна калькуляція може не збігатися за часом з періодичною бухгалтерською звітністю	Ремонтна майстерня, пилорама, млин	Формування витрат окремо за кожним замовленням	Відсутність оперативного контролю витрат
Нормативний Стандарт-кост	Фінансовий, управлінський облік	По кожному виду продукції складається нормативна калькуляція, що є основою для визначення фактичної собівартості продукції. Облік витрат ведеться за нормами і відхиленнями від норм. До собівартості продукції включаються змінні і постійні витрати. При виявленні відхилень визнаються їх причини та винуватці	Усі види виробництва	Можливість розрахунку попередньої собівартості та проведення аналізу витрат	Трудомісткий
Простий (прямий)	Фінансовий облік	Загальні виробничі витрати підприємства за певний звітний період ділять на обсяг виготовленої за цей період продукції	Рослинництво, тваринництво, промислові та допоміжні виробництва	Зручний у застосуванні	Відсутність оперативного контролю рівня витрат, узагальнення собівартості різних видів продукції
Попроцесний	Фінансовий, управлінський облік	Об'єктом обліку є продукт (група продуктів) технологічного процесу. Прямі витрати відображаються як за видами продукції, так і за окремими етапами процесів виробництва, для чого відкриваються субрахунки до рахунку 23 «Виробництво» для кожного процесу	Усі види виробництв	Враховує вклад кожного виробничого процесу у формування собі вартості готової продукції	Значний обсяг облікових записів

Продовження таблиці 2.2

Директ–костинг	Управлінський облік	Собівартість складається лише з змінних витрат, постійні витрати відносяться до витрат періоду	Рослинництво, тваринництво, промислові та допоміжні виробництва	Розрахунок прямої величини собівартості, розширені аналітичні можливості	Не може застосовуватися при складанні фінансової звітності
За центрами відповідальності	Управлінський облік	Витрати формуються за кожним центром відповідальності. При цьому об'єктом обліку є центр відповідальності і продукція, яка в ньому виробляється	Тваринництво, промислові та допоміжні виробництва	Визначення впливу результату (вкладу) кожного центру відповідальності на загальний результат підприємства	Значні обсяги облікових робіт, багатоступінчастість розподілу непрямих витрат
ЛТ калькулювання, «саме в строк», калькулювання від зворотного	Фінансовий, управлінський облік	Сировина і матеріали, необхідні для виробництва, відразу поступають у виробництво, при цьому скорочуються витрати на переміщення і зберігання запасів	Рослинництво, тваринництво, Промислові виробництва	Скорочення облікових записів та наявність постійних договірних відносин з постачальниками	Відсутній облік витрат на придбання запасів і оцінка їх собівартості; незначна кількість статей калькуляції, обмеженість інформації для управління
Таргет–костинг	Управлінський облік	Собівартість продукції визначається на основі попередньо визначеної ціни реалізації та прибутку	Рослинництво, тваринництво	Наперед можна знати фінансовий результат від реалізації тієї чи іншої продукції	Відсутній облік витрат і формування фактичної собівартості об'єкта калькулювання
Калькулювання за стадіями життєвого циклу	Фінансовий, управлінський облік	Крім фактичних виробничих витрат відображаються витрати управління та витрати на збут протягом всього терміну життя (виробництва) продукції: виробництво, зберігання, реалізація (зародження, зростання, зрілість, спадання). Дозволяє розраховувати повну собівартість	Рослинництво, тваринництво, промислові та допоміжні виробництва	Розрахунок повної собівартості, вибір оптимальної цінової політики	Трудомісткий при розрахунку норм
Калькулювання за останньою операцією	Управлінський облік	Облік витрат та калькулювання собівартості здійснюється не за етапами процесу виробництва продукції, а на основі рахунку «Готова продукція». Калькуляція містить дві статті – «Прямі виробничі витрати» та «Непрямі витрати»	Рослинництво, тваринництво, промислові та допоміжні виробництва	Скорочення облікових записів	Недостатньо інформації для управління, складність у проведенні контролю наявності та руху цінностей

Відповідно до П(С)БО №16 «Витрати» для звітності розраховують виробничу собівартість, до якої відносять всі прямі матеріальні витрати, витрати на заробітну плату, інші витрати та загальновиробничі витрати.

Загальновиробничі витрати поділяються на змінні і постійні. Відповідно до прийнятих правил змінні витрати включається до собівартості продукції, а постійні розподіляються за прийнятою на підприємстві базою розподілу.

Собівартість реалізованої продукції включає в себе виробничу собівартість, нерозподілені постійних та наднормові виробничих витрати.

$$\text{ПТв} = \text{МВ} + \text{ВОП} + \text{ВСЗ} + \text{А} + \text{Ін} \quad (2.1)$$

де, ПТв – поточні виробничі витрати за калькуляційний період; МВ – матеріальні витрати; ВОП – витрати на оплату праці; ВСЗ – витрати на соціальні заходи; А – амортизація; Ін – інші виробничі операційні витрати.

За місцем виникнення поточні виробничі витрати формуються у розрізі підрозділів підприємства:

$$\text{ПТв} = \text{ВОВ} + \text{ДП} + \text{ВУО} + \text{ЗВ} + \text{БВ} \quad (2.2)$$

де, ВОВ – витрати основного виробництва за центрами витрат видами продукції, робіт, послуг; ДП – вартість послуг допоміжних виробництв; ВУО – витрати на утримання та експлуатацію устаткування; ЗВ – загальновиробничі витрати; БВ – брак виробництва.

Загальні витрати на виробництво продукції, визначаються як сукупні виробничі витрати основних, допоміжних та обслуговуючих дільниць підприємства:

$$\text{ЗВ} = \text{ВВ} + \text{ВД} + \text{ВО} \quad (2.3)$$

де, ЗВ – загальні витрати за центром витрат, що є кінцевим структурним підрозділом по виготовленню об'єктів господарської діяльності підприємства; ВВ – виробничі витрати, які безпосередньо формувались за центрами витрат і відповідальності основного структурного підрозділу, що є кінцевим структурним підрозділом по виготовленню об'єктів господарської діяльності підприємства; ВД – виробничі витрати, які безпосередньо формувались за центрами витрат і відповідальності в допоміжних структурних підрозділів для основного структурного підрозділу, що є кінцевим структурним підрозділом по виготовленню об'єктів господарської діяльності підприємства; ВО – виробничі витрати, які безпосередньо формувались за центрами

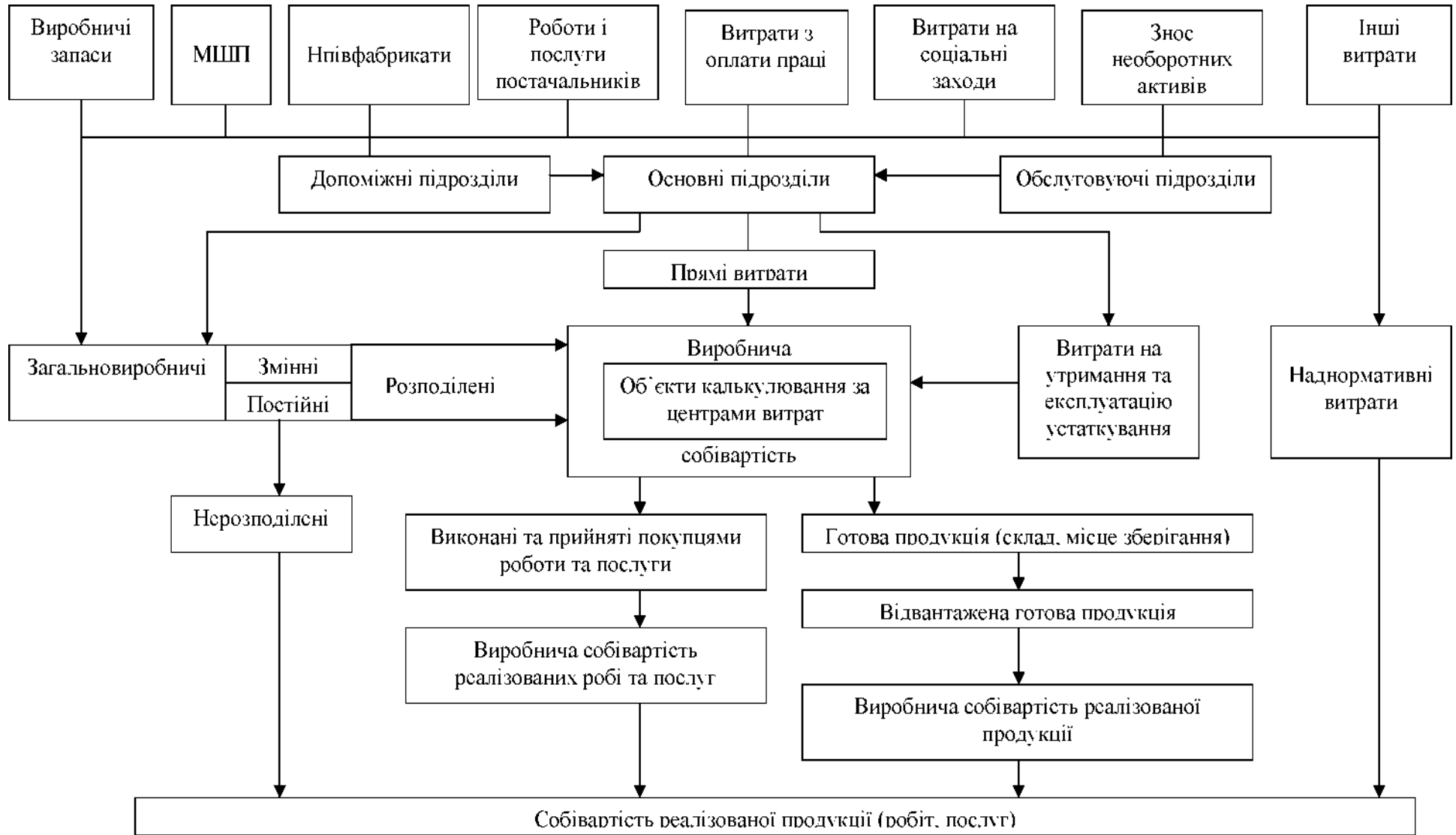

Рис. 2.4. Схема формування виробничої собівартості та собівартості реалізованої продукції (робіт, послуг)

Отже, завданням калькулювання є одержання інформації про виробничу собівартість з метою подальшого контролю за понесеними витратами за місцями їх виникнення для здійснення ефективного управління процесом виробництва та можливість оперативного втручання при виникненні перевитрат. Проте, для прийняття ефективного управлінського рішення щодо обліку собівартості продукції та понесених витрат, лише методики калькулювання недостатньо, тому для одержання детальної інформації для управління, групування витрат здійснюють за статтями калькуляції, які визначаються на підприємстві із врахування технології та організації виробництва, а також питомої ваги певних видів витрат у собівартості виготовленої продукції.

2.3. Організація та методика проведення аудиту витрат діяльності

Розвиток економічних відносин між суб'єктами господарювання, а також їх бажання отримати найвищі прибутки, призводить до потреби не тільки оптимізувати виробництво, а й контролювати витрати. Мінімізація витрат підприємства та контроль за їх витрачанням є одним з основних завдань керівництва, яке вирішується через впровадження системи внутрішнього або зовнішнього аудиту діяльності.

Важливою ділянкою цього напрямку є аудит витрат діяльності підприємства, як складової процесу ведення бухгалтерського обліку та контролю за використанням ресурсів.

Аудиторське спрямування контролю можна поділити на декілька етапів:

1. Планування та визначення аудиторського підходу;
2. Виконання контрольних процедур перевірки;
3. Власне сама перевірка господарських операцій по суті.

Одним з основних напрямків аудиту є перевірка витрат діяльності так, як вони безпосередньо впливають на чистий прибуток підприємства, а отже і на його фінансовий стан.

Схема організації планування аудиторської діяльності наведено на рис. 2.5.

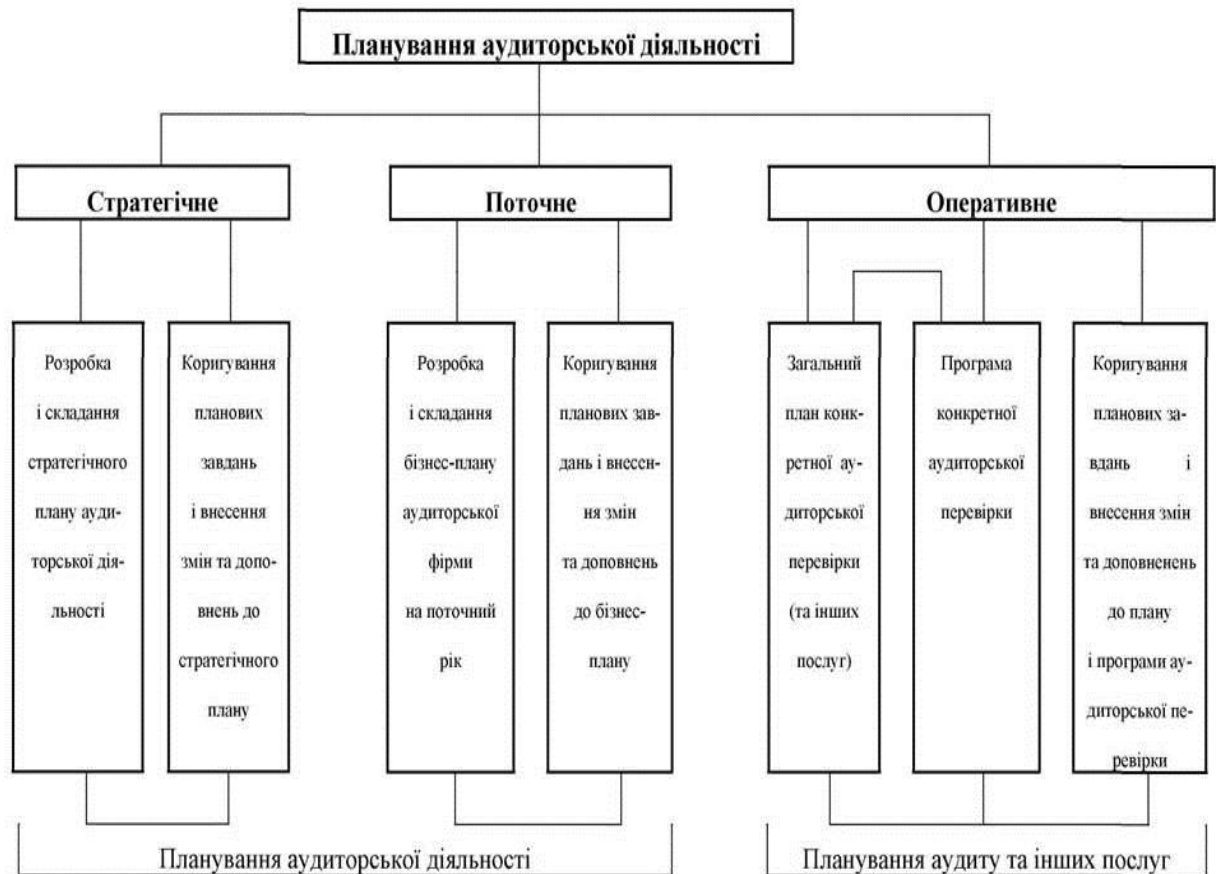

Рис 2.5. Схема організації планування аудиторської діяльності

Джерелами проведення аудиторської перевірки є:

- дані фінансової та податкової звітності, зокрема: баланс, звіт про фінансові результати; податкова звітність;
- реєстри аналітичного й синтетичного обліку;
- первинні документи, розрахунки тощо.

Крім проведеного планування, перевірку доцільно розпочинати із розрахунку відповідних економічних показників за даними офіційної звітності у яких відображено дані про проведені витрати із порівнянням даним реєстрів синтетичного й аналітичного обліку.

Завданнями такої перевірки є: визначення достовірності обрахунку відображених у фінансовій звітності витрат даним синтетичних та аналітичних рахунків.

Також аудиторю необхідно встановити достовірність відображеного доходу від реалізації продукції, що проводиться на підставі калькуляції собівартості продукції та порівняння відпускних цін конкурентів на аналогічну продукцію, при цьому варто врахувати вимоги Положення (стандарту) бухгалтерського обліку. Такий підхід дає можливість щодо пошуку резервів із скорочення витрат на виробництво продукції.

У регістрах бухгалтерського обліку та у фінансових звітах показники доходів та витрат відображаються у грошових одиницях.

Проте, поряд із грошовим виразом показників, наглядними є також і відносні, які зазначаються у відсотках, зокрема показники ефективності діяльності, які виражаються через рентабельність виробництва. Цей показник тісно пов'язаний із іншими економічними показниками такими, як фондвіддача, оборотність обігових коштів тощо.

Рентабельність виробництва розраховується, як співвідношення доходу до виручки від реалізації продукції. Показники рентабельності показують відносну прибутковість діяльності, яку отримує підприємство по відношенню до понесених витрат на виробництво продукції, зазначений показник є відносним і тому вимірюється у відсотках [44, с. 49].

Тобто, в ході безпосередньої перевірки є фактичний моніторинг виробничої діяльності підприємства щодо встановлення певних недоліків в організації його роботи, зокрема: нестач, перевитрат, надлишків або інших відхилень, і у подальшому надання керівництву пропозицій про оптимізацію витрат і підвищення ефективності діяльності підприємства.

Такий аудит, доцільно організовувати у формі внутрішнього контролю, що покликаний забезпечити керівництво підприємства відповідною управлінською інформацією.

Враховуючи, система ведення бухгалтерського обліку на підприємстві нерозривно пов'язана із функцією контролю, тому вони при належній організації поєднані у єдину інформаційну систему підприємства, рис. 2.6.

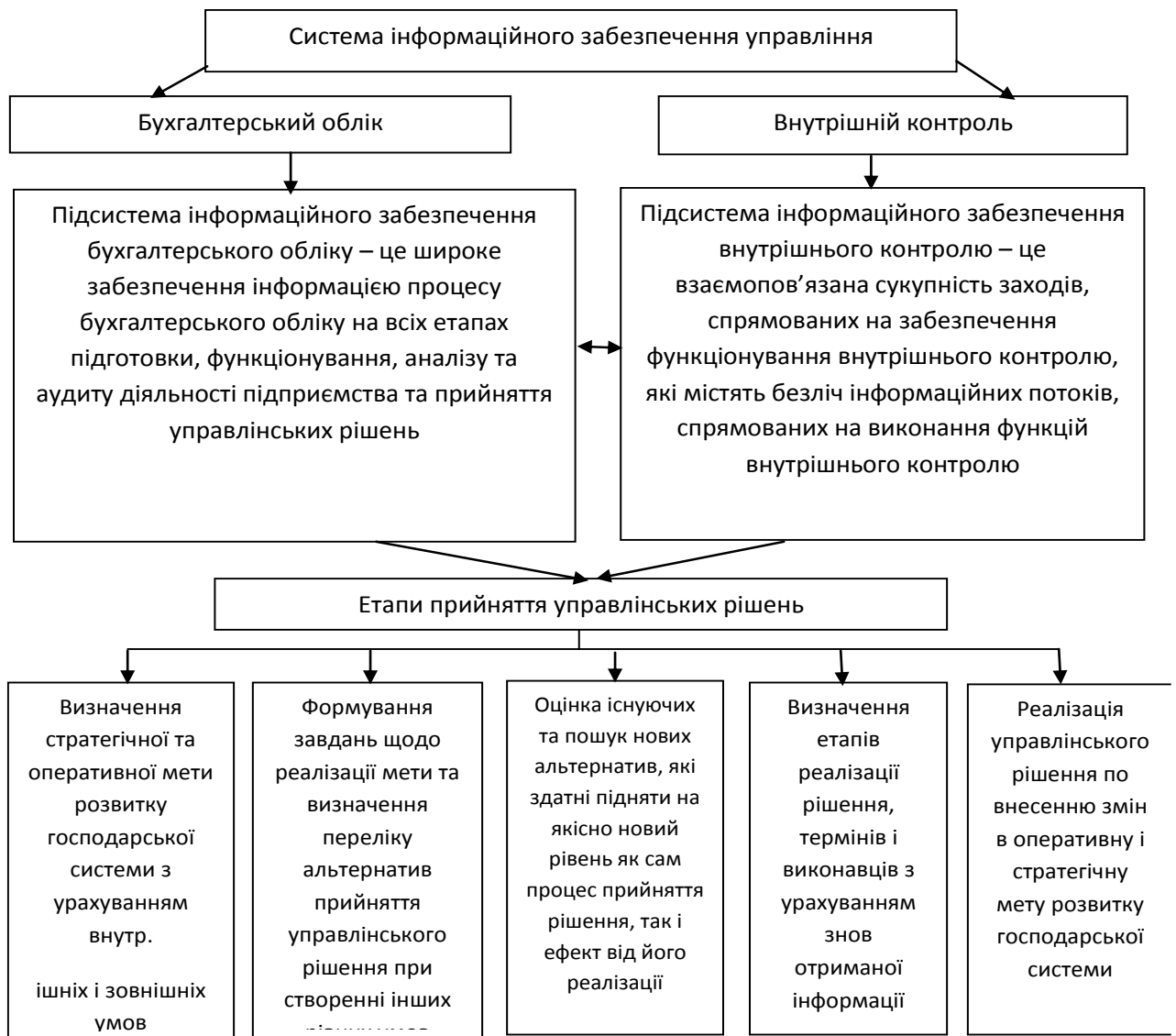

Рис. 2.6. Облік та внутрішній контроль у формуванні інформаційного забезпечення управління підприємством

У практичній діяльності, на сьогоднішній день, питання внутрішнього аудиту на підприємствах нажалі фактично не піднімається, і основним джерелом щодо пошуку резервів виробничої діяльності та достовірності відображення фінансових показників залишається зовнішній аудит, який відбувається у якості документальної перевірки, що виступає основою для критичного формування думки про правильність формування відображення витрат підприємства.

На цьому етапі пріоритетом дослідження є порядок формування обліку витрат у собівартості продукції та визначення правильності

загальновиробничих, операційних, фінансових, інвестиційних і надзвичайних витрат так, як ця ділянка обліку є найбільш складною, і пов'язана із значною кількістю недоліків і порушень.

Поряд із цим, доцільно зауважити, що аудиторські дослідження це не тільки вивчення первинних бухгалтерських документів чи даних фінансової звітності, а воно є значно ширшим поняттям так, як покликано встановити недоліків в організації діяльності, і відповідно надати рекомендації щодо їх можливого усунення, і це потребує творчого підходу до відображення господарських операцій та їх наслідків[44, с. 58].

На останньому етапі аудитор на підставі проведених досліджень формує звіт керівнику підприємства у якому висвітлюються висновки щодо організації діяльності, а також розроблені відповідно до проведеного дослідження пропозиції по усуненню встановлених недоліків.

З огляду на наведене, можна сказати, аудитор перевіряє достовірність та обґрунтованість відображення у звітних даних інформацію про собівартість реалізованої продукції та понесених витрат на її виробництво, а також визначає їх вплив на рівень доходу підприємства. З цією метою співставляються дані Головної книги із записами в журналах-ордерах за відповідними витратними рахунками: 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності».

Також, встановлюються підстави відпуску продукції із банківськими виписками щодо її оплати, формування реєстрів кредиторів та дебіторів.

РОЗДІЛ 3
МЕТОДИКА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ
ТзОВ «БУМЕРАНГ»

3.1. Аналіз складу і джерел утворення майна

Загальна оцінка фінансового стану підприємства проводиться на підставі аналізу статей балансу. Такий вид аналізу дає попереднє уявлення про загальний фінансовий стан та підсумки діяльності підприємства за певний період, місяць, квартал, рік. Аналіз проводиться у динаміці звітних даних. З цією метою для проведення попередньої аналітичної оцінки фінансового стану підприємства застосовують аналіз показників горизонтального та вертикального спрямування.

В загальній практиці аналізу, інформаційними джерелами для здійснення аналізу фінансового стану підприємства використовують дані форм фінансової звітності є:

- форма № 1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)»;
- форма № 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)»;
- форма № 3 «Звіт про власний капітал»;
- форма № 4 «Звіт про рух грошових коштів»;
- примітки до річної фінансової звітності.

Перш за все, на нашу думку, аналіз необхідно починати із вивчення його активів, до яких відносять все рухоме та нерухоме майно, а також нематеріальні активи, що належать підприємству на праві власності незалежно від того чи воно використовується у його виробничо-господарській діяльності.

Розуміння поняття актив, є підставою до подальшого визначення таких активів як джерела одержання доходу від діяльності підприємства та утворення відповідної грошово-кредитної політики на підприємстві та здійснення управління активами.

З метою проведення аналізу активів та отримання попередньої інформації про фінансовий стан підприємства, його розвиток у динаміці певних періодів, отримують при побудові аналітичного балансу, який дає змогу у порівняльних показниках оцінити фінансовий стан [48, с. 83].

Проведений вертикальний та горизонтальний аналіз активів балансу наведено у таблицях 3.1. та 3.2.

Таблиця 3.1

Вертикальний та горизонтальний аналіз активів підприємства

Актив	2019	2020	Відхилення		Вертикальний аналіз		
			Абсолютне (3-2)	Відносне (3/2)	На початок звітного періоду, %	На кінець звітного періоду, %	Відхилення
I. Необоротні активи							
Основні засоби:							
залишкова вартість	1374,0	1303,8	-70,2	-5,1	26,1	24,4	-1,8
первісна вартість	1996,3	1996,3	0	0,0	38,0	37,3	-0,7
знос	-622,3	-692,5	70,2	11,3	-11,8	-12,9	-1,1
інші необоротні активи	34,5	34,5	0	0,0	0,7	0,6	0,0
Усього за розділом I	1 408,5	1 338,3	-70,2	-5,0	26,8	25,0	-1,8
II. Оборотні активи							
Запаси	3 366,7	3 499,4	132,7	3,9	64,1	65,4	1,4
у т.ч. готова продукція	1 012,1	3 495,0	2482,9	245,3	19,3	65,3	46,1
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:	173,8	101,0	-72,8	-41,9	3,3	1,9	-1,4
Інша поточна дебіторська заборгованість	201,0	295,0	94,0	46,8	3,8	5,5	1,7
Грошові кошти та їх еквіваленти:	106,1	116,5	10,4	9,8	2,0	2,2	0,2
Усього за розділом II	3 847,6	4 011,9	164,3	4,3	73,2	75,0	1,8
Баланс	5 256,1	5 350,2	94,1	1,8	100,0	100,0	x

Із наведеної таблиці видно, що валюта балансу зросла на 94,1 тис.грн. або 1,8 відсотка, що є незначним показником, та враховуючи складну епідеміологічну ситуацію у світі, та її відбиття на економічних факторах,

відсутність спадання вартості активів підприємства є не дуже визначальним, проте позитивним фактором. Також у наведеному розрахунку видно, що основну питому частину у структурі валюти активу балансу займають запаси – 64,1 відсотка. І хоча запаси є ліквідним активом, такий актив як грошові кошти займає в структурі лише 2 відсотки.

При відсотковому чи абсолютному вираженні характеризуючи показників видно, що значну питому вагу у 2020 році становлять запаси, у томи числі готова продукція, 65,3 відсотка від валюти балансу, і це є негативним фактором так, як характеризує відсутність руху готової продукції.

На підставі узагальнення даних балансу проводять аналіз пасивів підприємства, зокрема: структури майна та джерел його утворення, табл.3.2.

Таблиця 3.2

Вертикальний та горизонтальний аналіз пасивів підприємства

Пасив	2019	2020	Відхилення		Вертикальний аналіз		
			Абсолютне (3-2)	Відносне (3/2)	На початок звітного періоду, %	На кінець звітного періоду, %	Відхилення
1	3	4	5	6	7	8	9
I. Власний капітал							
Зареєстрований (пайовий) капітал	700,0	700,0	0,0	0,0	13,3	13,1	-0,2
Резервний капітал	20,0	20,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,0
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	4,5	2,0	-2,5	-55,6	0,1	0,0	0,0
Усього за розділом I	724,5	722,0	-2,5	-0,3	13,8	13,5	-0,3
Довгостороків зобов'язання (Розділ II)							
Поточні зобов'язання							
Поточна кредиторська заборгованість за							
товари, роботи, послуги	21,0	21,0	0,0	0,0	0,4	0,4	0,0
з бюджетом	18,0	30,0	12,0	66,7	0,3	0,6	0,2
зі страхування	476,8	589,5	112,7	23,6	9,1	11,0	1,9
з оплати праці	9,6	10,4	0,8	8,3	0,2	0,2	0,0
Інші поточні зобов'язання	2765,0	2736,1	-28,9	-1,0	52,6	51,1	-1,5
Усього за розділом III	3290,4	3387,0	96,6	2,9	62,6	63,3	0,7
Баланс	5256,1	5350,2	94,1	1,79	100	100	x

Як видно із проведеного аналізу пасивів, на підприємстві переважну їх частину займають поточні зобов'язання у сумі 3290,4 тис.грн. у 2019 році та 3387,0 тис.грн. у 2020 році, що на нашу думку є вкрай незадовільним характеризуючим фактором у діяльності підприємства так, як їх питома вага становить 62, відсотка у 2019 році та 63,3 відсотка у 2020 році.

Негативним фактором у поточній заборгованості є заборгованість за розрахунками із страхування так, як це означає не сплату єдиного соціального внеску, що у подальшому може призвести до ускладнень у порозумінні із державним органами, зокрема із податковою та виконавчою службами.

Фактично проведеним аналізом, визначено, що це єдина стаття пасиву, яка характеризується значною зміною у порівнянні до інших статей, зокрема сума у 2019 році 476,8 тис.грн. зменшилась на 112,7 тис.грн, і зросла до 589,5 тис.грн. або з 9,1 до 11 відсотків, приріст 1,9 відсотка.

Така заборгованість тягне за собою накладення цими структурами арешту на активи підприємства із подальшою заборогою їх відчуження до погашення заборгованості.

Інші статті пасивів балансу значних змін не зазнала або зазнала у незначному вигляді, а тому не мають визначного впливу на динаміку економічних показників, як характеризуючого фактору змін.

Ще одним негативним моментом є те, що у підприємства крім поточних фінансових зобов'язань є довгостоківі зобов'язання у сумі 1241,2 тис.грн., що становить понад 23 відсотка від всіх його пасивів.

Загальна сума зобов'язань підприємства становить 86,5 відсотка від всіх пасивів, і характеризує незадовільний стан щодо фінансової політики підприємства.

Провівши горизонтальний та вертикальний аналіз структури статей та розділів балансу доцільно перейти до оцінки структури майна підприємства, як це відображено у табл. 3.3.

Аналіз загального стану майна ТзОВ «Бумеранг»

№ з/п	Види активів (майна)	На початок періоду	На кінець періоду	Зміни (+,-)
	Усього майна (валюта балансу)	5256,1	5350,2	94,1
1	Основні засоби і необоротні активи	1408,5	1338,3	-70,2
	у % до майна	26,8	25,0	-1,8
2	Оборотні активи (оборотний капітал)	3 847,6	4 011,9	164,3
	у % до майна	73,2	75,0	1,8
	Запаси	3 366,7	3 499,4	132,7
	у % до оборотного капіталу	17,5	19,7	2,2
	Дебіторська заборгованість	374,8	396	21,2
	у % до оборотного капіталу	7,1	7,4	0,3
	Кошти та їх еквіваленти	106,1	116,5	10,4
	у % до оборотного капіталу	2,0	2,2	0,2

Із наведених розрахункових показників видно, що на кінець звітного періоду вартість майна підприємства складала 5350,2 тис.грн., і за аналізований період вартість його зросла на 94,1 тис.грн. Аналізуючи структуру майна доцільно зазначити: вартість основних засобів у 2019 році становила 26,8 відсотка, а у 2020 році вже 25 відсотків, що вказує на негативну тенденцію його старіння так, як питання зменшення вартості основних засобів повзано із їх зносом.

Незначну позитивну динаміку показав розрахунок щодо оборотних активів підприємства, їх вартість зросла на 1,8 відсотка, що також є незначним позитивним показником так, як вартість оборотних активів зросла у переважній більшості за рахунок вартості запасів на 2,2 відсотка, тому на нашу думку керівництву підприємства необхідно рпереглянути підходи щодо формування активів підприємства.

3.2. Аналіз фінансового стану та рентабельності виробництва

Економічні умови сьогодення вимагають від господарюючого суб'єкта здійснення заходів спрямованих на підвищення своєї платоспроможності, фінансової стійкості, а також свого фінансового стану.

Проведення аналіз фінансового стану є визначальним для прийняття відповідного управлінського рішення на мікроекономічному рівні з метою ефективної діяльності, тобто такі рішення приймаються та є визначальними для самого підприємства.

Метою здійснення аналізу фінансового стану підприємства є пошук шляхів зростання ефективності його діяльності та резервів для підвищення прибутковості. Із цією метою, аналітична служба підприємства проводить розрахунки ряду економічних показників діяльності, які характеризують його майновий стан та стан оборотних засобів, наявний капітал, ліквідність і платоспроможність, фінансову стійкість, коефіцієнти ділової активності тощо [54, с. 24].

Для цього проводять аналіз показників діяльності у динаміці років, які характеризують його господарську діяльність.

Проведення оцінки фінансового стану здійснюють відповідною системою економічних показників, які можуть охарактеризувати фінансовий стан підприємства.

Кількість розрахункових показників для прийняття управлінського рішення немає чіткої регламентації, і їх розрахунок залежить від напрямку аналізу та потреби керівництва у інформації щодо характеристики підприємства, його майнового стану та прибутковості, платоспроможності, рентабельності тощо.

Узагальнені показники здійсненої за аналізований період діяльності наведено в табл. 3.4.

Показники виробничо-господарської діяльності ТзОВ «Бумеранг»

Показник	2019 рік, тис. грн.	2020 рік, тис. грн.	Зміна проти базового періоду	
			Сума, тис. грн.	% (гр.4 / гр.3)
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	452,2	210,9	-241,3	-146,6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	228,4	193,4	-35,0	-184,7
Інші витрати	355,5	206,3	-149,2	-158,0
Фінансові результат до оподаткування	4,5	2,0	-2,5	-144,4
Податок на прибуток	0,8	0,4	-0,4	-150,0
Чистий прибуток (збиток)	3,7	1,6	-2,1	-143,2

Наведені розрахунки за період, що аналізується показують значне зниження доходу (виручки) на 241,3 тис. грн. або 146,6 відсотка. Зниження доходу пов'язано із запровадженням у країни карантинних заходів викликаних корона вірусом Covid-19 і відповідно зниження ділової активності підприємств на ринки та купівельної спроможності клієнтів.

Аналогічне зниження відображає і собівартість реалізованої продукції на 35 тис.грн. або 184,7 відсотка.

Також порівняння показників показує зменшення витрат діяльності на 149,2 тис.грн. або 158 відсотків, і відповідно фінансовий результат до оподаткування та чистий прибуток. Така тенденція до зниження показників діяльності призвела і відповідно до спаду сплати податку на прибуток на 150,0 відсотків від попереднього періоду.

Тенденція зниження показників, які порівнюються відображає неефективні прийняті управлінські рішення щодо переходу до дистанційної роботи в умовах введених карантинних мір.

Розвиток інтернет напрямку шляхом розроблення власного сайту та дистанційного опрацювання замовлень на товари чи перевезення, запровадження новітніх підходів, дало б змогу підприємству, налагодити систему обробки он-лайн замовлень щодо надання послуг, без значного зростання витрат діяльності.

Як правило для аналізу ліквідності підприємства використовують статистичні форми фінансової звітності. Такий аналіз допомагає розрахувати здатність підприємства здійснювати сплату за наявними поточними зобов'язаннями.

До системи показників ліквідності відносять розрахунок:

- коефіцієнт абсолютної ліквідності;
- Коефіцієнт швидкої ліквідності;
- Коефіцієнт поточної ліквідності;
- Коефіцієнт забезпеченості оборотним капіталом,.

Розрахунок відповідних коефіцієнтів наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Показники ліквідності та платоспроможності підприємства

№	Показник	Рік		Відхилення 2020 р. від 2019 р.	Темп зміни показника
		2019	2020		
1	Коефіцієнт абсолютної ліквідності	3,2	3,4	0,2	6,3
2	Коефіцієнт загальної ліквідності	1,2	1,2	0,0	0,0
3	Коефіцієнт поточної ліквідності	0,15	0,16	0,01	6,7
4	Коефіцієнт забезпеченості оборотним капіталом	557,2	624,9	67,7	12,2

Проводячи аналіз ліквідності, необхідно зазначити, що вони мають тенденцію до зростання, що для підприємства є позитивною характеристикою.

Показники коефіцієнту абсолютної ліквідності за період, що аналізується зріс на 0,2 пункти або 6,3 відсотка, коефіцієнт загальної ліквідності до попереднього періоду змін не зазнав, коефіцієнт швидкої

ліквідності на 0,01 пункти або 6,7 відсотка до попереднього періоду. Показник забезпеченості оборотним капіталом зріс на 67,7 тис.грн. або на 12,2 відсотка до попереднього періоду.

І хоча підприємство має значні поточні зобов'язання, воно спроможне погашати свої боргові зобов'язання у визначений термін.

Також, одним із визначальних етапів аналізу фінансової діяльності підприємства є розрахунок рентабельності продукції, табл. 3.6.

Таблиця 3.6

Показники рентабельності підприємства

№	Показник	Рік		Відхилення 2020 р. від 2019 р.	Темп зміни показника
		2019	2020		
1	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,005	0,002	-0,003	-60,0
2	Коефіцієнт рентабельності активів	0,0007	0,0003	-0,0004	-56,0
3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	0,0082	0,0076	-0,0006	-7,3
4	Коефіцієнт рентабельності виробництва продукції	0,08	0,04	-0,04	-52,5

Дані наведені у таблиці показують негативні зміни, що вказує на неефективність ведення господарської діяльності, і необхідність термінового коригування керівництвом своїх підходів до управління його діяльністю.

У 2019 році кожна вкладена у активи гривня давала 7 копійок доходу, а у 2020 році лише 3 копійки, відповідно можна сказати про низьку ефективність використання активів.

У 2020 році відбулося зниження всіх показників рентабельності, що вказує на спадання ефективності здійснення діяльності підприємства.

Аналіз фінансової стійкості відображає шляхи фінансування діяльності підприємства та його залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Коефіцієнти, які відображають аналіз фінансової стійкості підприємства наведено у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Показники фінансової стійкості ТзОВ «Бумеранг»

№	Показник	Рік		Відхилення 2020 р. від 2019 р.	Темп зміни показника
		2019	2020		
1	Коефіцієнт автономії	0,135	0,137	0,002	1,5
2	Коефіцієнт фінансової стійкості	0,37	0,37	0,000	-0,1
3	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,02	0,022	0,002	9,9
4	Коефіцієнт фінансування	4,5	4,7	0,15	3,3
5	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,032	0,033	0,002	5,7

Як і попередніх розрахунках, з таблиці видно, що всі коефіцієнти мають незначну позитивну зміну, проте вона не впливає на загальний фінансовий стан підприємства так, як отримані розрахункові значення, не знаходяться у межах визначених нормативів, і тому вказують на фінансову залежність підприємства від залученого капіталу.

Такий підхід до управління підприємством створює передумови для зниження фінансової стійкості, особливо у кризових умовах, зниження його платоспроможності, що може призвести до подальшого банкрутства.

У подальшому, доцільно провести аналіз ділової активності, що відображають швидкість обертання активів підприємства та розрахунків із дебіторами та кредиторами, табл. 3.8.

Таблиця 3.8

Показники ділової активності підприємства за 2019-2020рр.

№	Показник	Рік		Відхилення 2020 р. від 2019 р.	Темп зміни показник
		2019	2020		
1	Коефіцієнт обороту матеріальних запасів	0,03	0,02	-0,01	-24,6
2	Коефіцієнт обороту активів	0,013	0,01	-0,003	-24,8
3	Коефіцієнт обороту кредиторської заборгованості	0,39	0,32	-0,07	-18,6
4	Коефіцієнт обороту дебіторської заборгованості	0,03	0,02	-0,01	-22,6
5	Строк погашення дебіторської заборгованості	187	192	5,00	2,7
6	Строк погашення кредиторської заборгованості	86	98	12,00	14,0
7	Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,04	0,05	0,01	29,1
8	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,03	0,01	-0,02	-76,7

Провівши аналіз показників ділової активності необхідно відмітити їх негативу тенденцію, всі вони мають негативне значення по відношенню до попереднього періоду, у тому числі і показники строку погашення дебіторської заборгованості.

Таки показники діяльності характеризують неналежну ділову активність підприємства, а отже керівництву необхідно вживати заходи щодо покращення фінансово-платіжної дисципліни, розробляти нові підходи, як до менеджменту, так і до впровадження нових послуг із використанням он-лайн продукту для підняття ефективності діяльності.

РОЗДІЛ 4

ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Охорона праці на підприємстві

Охорона праці – це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі праці.

Згідно Закону України «Про охорону праці»: фінансування охорони праці здійснюється власником. На підприємствах, в галузях і на державному рівні у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку створюються фонди охорони праці. На підприємстві кошти вказаного фонду використовуються тільки на виконання заходів, що забезпечують доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог або підвищення існуючого рівня охорони праці на виробництві.

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам нормативних актів про охорону праці.

Власник створює на підприємстві службу охорони праці. Типове положення про цю службу затверджується Державним комітетом України по нагляду за охороною праці [14, с. 31].

Функції цієї служби виконують в порядку сумісництва особи, які мають відповідну підготовку. Служба охорони праці підпорядковується безпосередньо керівникові і прирівнюється до основних виробничо-технічних служб.

Усі працівники підприємства при прийнятті на роботу і в процесі роботи проходять на підприємстві інструктаж (навчання) з питань охорони праці,

подання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків, про правила поведінки при виникненні аварій, а також вивчають правила пожежної безпеки.

Сучасний стан охорони праці в Україні можна охарактеризувати як такий, що викликає серйозне занепокоєння. Створення безпечних умов праці – це невід’ємна частина соціально-економічного розвитку держави, складова державної політики, національної безпеки та державного будівництва, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад, підприємств.

Основні напрямки та задачі в області охорони праці зазначені в Конституції України, Законі України «Про охорону праці».

Концепція управління охороною праці спрямована на реалізацію положень Конституції та Законів України щодо забезпечення охорони життя й здоров’я працівників у процесі трудової діяльності, створення безпечних і нешкідливих умов праці на кожному робочому місці, належних умов для формування у працівників свідомого ставлення до особистої безпеки та безпеки оточуючих, запровадження нових і вдосконалення існуючих механізмів управління в галузі охорони праці.

Необхідність забезпечення здорових і безпечних умов праці, формування ціннісних орієнтацій пріоритетності життя і здоров’я людей стосовно результатів виробничої діяльності, визначає потреба належного підготування спеціалістів всіх освітньо-кваліфікаційних рівнів з питань охорони праці. Охорона праці пов’язана з багатьма науками і дисциплінами, що вивчають людину в процесі праці. Основними серед них є: безпека життєдіяльності, наукова організація праці, ергономіка, інженерна психологія і технічна естетика.

Безпека життєдіяльності – це дисципліна, що вивчає загальні закономірності виникнення небезпек, їхньої властивості, наслідки вплив на організм людини, засоби захисту здоров’я і життя людини, а також середовище його проживання від небезпек [49].

Управління охороною праці – це підготовка, прийняття та реалізація правових, організаційних, соціально-економічних, науково-технічних, санітарно-гігієнічних, лікувально-профілактичних заходів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

В сучасних умовах навального розвитку виробництва, тенденції до урбанізації, новітніх технологічних рішень особливу увагу необхідно приділяти охороні навколишнього природного середовища та охороні праці. Особливою цінністю повинні стати не максимізація прибутку або збільшення виробітку, а здоров'я і життя людини, екологічна чистота навколишнього середовища. Це комплексна проблема, тому для рішення задач охорони праці необхідно об'єднатися спеціалістам різноманітних спеціальностей.

Перелік шкідливих і небезпечних виробничих чинників і джерела їх виникнення при виконанні робіт на ЕОМ відділу бухгалтерії приведені в таблиці 4.1.

Таблиця 4.1

Перелік шкідливих і небезпечних факторів мікроклімату робочої зони

Найменування факторів	Джерела їхній виникнення	Характер дії
Несприятливий мікроклімат (підвищений рівень іонізації)	ЕЛТ створює велике число позитивних іонів	Стомлення ЦНС, зниження працездатності
Підвищений рівень статичної електрики	ЕЛТ	Небезпека враження током, ураження шкіри
Пряма і відбита від екрану близькість	Зовнішні джерела світла, які впливають на екран	Стомлення зорового аналізатора и ЦНС
Нервово-психічні перевантаження	Складність виконання роботи, тривалість роботи на ЕОМ (більше 8 годин)	Стомлення ЦНС, стомлення організму

Перевантаження зорового аналізатора	Особливості технологічного процесу	Вплив на ЦНС
Наявність рентгенівського, інфрачервоного, ультрафіолетового випромінювання	ЕЛТ	Вплив на кожен покров, ЦНС, деякі інші органи людини

Розробка методів прогнозування можливих шкідливих виробничих факторів, а також із впливу на здоров'я людини і навколишнього природного середовища, у майбутньому допоможе запобігти ряду серйозних екологічних проблем. На основі прогнозів, спеціалісти в області хімії і біологічної інженерії, розробки нових виробничих технологій зможуть своєчасно розробити заміну процесу, що завдає шкоду у теперішньому часі, або представляти загрозу життю, здоров'ю людини і навколишньому середовищу в майбутньому. Об'єктом розгляду є відділ бухгалтерії розташований на другому поверсі двоповерхового цегляного корпусу. У секторі відділу стоять 2 персональних комп'ютери з моніторами. Стелі і стіни покриті будівельними матеріалами, що мають можливість відбивати світлові хвилі, підлога азбоцементною плиткою. Площа на одного працівника складає 7,5 м², що відповідає нормі затвердженій в ДНАОП 000-1.31-98 – не менше 6м². Висота помешкання 3 м. У такий спосіб обсяг помешкання на одного працюючого складає 22,5 м³, норма (ДНАОП 000-1.31-99) – не менше 20 м³. Помешкання відділу бухгалтерії відноситься до категорії без підвищеної небезпеки поразки електричним током ІІ. Облікова і розрахункова робота виконується на такому устаткуванні: персональна ЕОМ, телефони, принтер, модем.

4.2. Оцінка стійкості роботи підприємства до впливу ударної хвилі при вибухах

Для розробки заходів підвищення і забезпечення стійкості роботи об'єктів у надзвичайних ситуаціях необхідно оцінити стійкість об'єкта проти впливу уражаючих факторів.

Вихідними даними для проведення розрахунків стійкості об'єкта до ураження є: максимальні значення параметрів можливих уражаючих факторів і характеристики елементів об'єкта.

Параметри уражаючих факторів можна одержати у відділі або управлінні ЦЗ або визначити розрахунковим способом.

Руйнування житлових будинків, виробничих приміщень, тваринницьких комплексів, споруд різного виробничого призначення може бути у воєнний час від вибухової хвилі, в мирний час від аварій різного характеру, ураганів і землетрусів. Дія ударної хвилі на об'єкт характеризується складним комплексом навантажень: надмірним тиском, тиском відбивання, тиском швидкісного напору, тиском затікання, навантаженням від сейсмовибухових хвиль.

Все це буде залежати від виду і потужності вибуху, відстані до об'єкта, конструкції й розмірів елементів об'єкта, орієнтації відносно вибуху, розміщення будівель і споруд, рельєфу місцевості, характеру аварії, сили землетрусу чи бурі.

Враховувати їх разом для кожного об'єкта неможливо. Тому опір конструкцій дії ударної хвилі прийнято характеризувати надмірним тиском у фронті ударної хвилі (P_{ϕ}), який призводить до слабких, середніх і сильних руйнувань (табл. 4.2).

Ступінь руйнувань залежно від надмірного тиску ударної хвилі, кПа

Об'єкти руйнувань	Ступінь руйнувань			
	повний	повний сильний	повний сильний середній	повний сильний середній слабкий
Споруди з легким металевим і залізобетонним каркасом	60—100	40—60	20—40	10—20
Цегляні будівлі	35—45	25—35	15—25	8—15
Дерев'яні будівлі	20—30	15—20	8—12	6—8
Будівлі складів, цегляні		30—40	20—30	10—20
Дамби земляні, ширина 20—100 м	1000	1000	1000—700	700—150
Ремонтні майстерні	35	25—35	15—25	7—15
Водопровідні башти	50—100	30—50	20—30	8—20
Автомобілі вантажні й автоцистерни	55	35—55	25—35	20—25
Трактори	70	60—70	40—60	30—40
Комбайни	40	25—40	15—25	8—15
Котельні	35—45	25—35	15—25	7—15
Підземні мережі: водопровід, каналізація, газ	1500	1000—1500	600—1000	130—600
Підвальні приміщення	60—80	40—60	80—40	25—30
Протирадіаційні укриття	120—150	50—120	30—50	25—30

Осередки ураження при землетрусах за характером руйнувань будівель і споруд можна порівняти з осередками ядерного ураження. Тому оцінку можливих руйнувань при землетрусах можна проводити аналогічно оцінці руйнувань при ядерному вибуху. Як критерій необхідно брати не максимальний надмірний тиск у фронті ударної хвилі, а максимальну силу землетрусу в балах за шкалою Ріхтера.

Вихідними даними для оцінки фізичної стійкості є конструктивні особливості елементів, їх форма, габарити (довжина, ширина, діаметр та ін.), характеристики міцності та ін.

Послідовність проведення оцінки:

— визначення максимального надмірного тиску ударної хвилі, DP_{Φ} , сейсмічної хвилі чи сили бурі, яка очікується на об'єкті;

- виділення основних елементів на об'єкті (склади, майстерні, цехи та ін.), від яких залежатиме функціонування об'єкта і виробництво продукції;
- оцінка стійкості кожного елемента об'єкта;
- визначення межі стійкості об'єкта проти впливу ударної, сейсмічної хвилі, урагану за мінімальною стійкістю його основних елементів;
- порівняння розрахованої межі стійкості об'єкта $\Delta P_{\phi \text{lim}}$, з очікуваним максимальним надмірним тиском ударної хвилі $\Delta P_{\phi \text{max}}$, сейсмічної хвилі чи сили бурі. Якщо $\Delta P_{\phi \text{lim}} > \Delta P_{\phi \text{max}}$, то об'єкт стійкий, якщо ж $\Delta P_{\phi \text{lim}} < \Delta P_{\phi \text{max}}$, то об'єкт нестійкий проти ударної хвилі і аналогічно до сейсмічної хвилі і бурі;
- визначення ступеня можливих руйнувань за таблицею результатів оцінки для елементів об'єкта при можливому і максимальному значенні надмірного тиску $\Delta P_{\phi \text{max}}$, тиску сейсмічної хвилі чи сили бурі й можливі при цьому втрати (відсотки).

На основі результатів оцінки стійкості об'єкта роблять висновки і пропозиції за кожним елементом і об'єктом в цілому: межа стійкості об'єкта, найбільш вразливі його елементи, характер і ступінь руйнувань при максимальному надмірному тиску, сильному землетрусі й урагані, можливі збитки; межа доцільного, підвищення стійкості найбільш вразливих елементів об'єкта і пропозиції (заходи) для підвищення межі стійкості об'єкта.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Витрати відіграють одну із найбільш вирішальних ролей в успішній діяльності підприємства. Під час процесу виробництва завжди мають місце усі види витрат. Для процесів виробництва, зберігання, збуту продукції необхідно використати відповідні ресурси.

Незалежно від форми власності та підпорядкування, будь-якому підприємству необхідно сформувати систему бухгалтерського обліку, яка відповідає інформаційним потребам керівництва та потребам інших користувачів інформації, яка має бути побудована на відповідних принципах обліку. Така організація відповідає за формування економіко-статистичних показників фінансової звітності підприємства.

Основною метою організації бухгалтерського обліку, а також складання фінансової звітності на підприємстві є не тільки виконання законодавчих норм, а й надання неупередженої та достовірної інформації зовнішнім та внутрішнім користувачам, при чому внутрішнім користувачам, залежно від рівня прийняття управлінського рішення інформацію про діяльність підприємства в цілому або його відокремлених підрозділів а також про фінансовий стан, рентабельність, прибутковість, результати діяльності тощо. Проте неможливо здійснювати належну організацію будь якого напрямку бухгалтерського обліку без розуміння процесу руху первинних бухгалтерських документів.

Правильна класифікація витрат має велике значення для процесу калькуляції собівартості продукції та пошуку оптимальних шляхів щодо скорочення витрат при незмінній якості продукції, тобто в ході управлінні витратами

Поняття калькуляції пов'язане із економічною категорією - собівартості, проте це різні економічні категорії. Так, собівартість є грошовим вимірником понесених витрат на виробництво продукції, і вона складається із відображення грошової вартості витрат понесених під час використання у

виробництві матеріальних чи енергетичних ресурсів, основних засобів, праці та інших витрат на таке виробництво.

Економічні умови сьогодення вимагають від господарюючого суб'єкта здійснення заходів спрямованих на підвищення своєї платоспроможності, фінансової стійкості, а також свого фінансового стану. Проведення аналізу фінансового стану є визначальним для прийняття відповідного управлінського рішення на мікроекономічному рівні з метою ефективної діяльності, тобто такі рішення приймаються та є визначальними для самого підприємства.

Із наведених розрахункових показників видно, що на кінець звітного періоду вартість майна підприємства складала 5350,2 тис.грн., і за аналізований період вартість його зросла на 94,1 тис.грн. Аналізуючи структуру майна доцільно зазначити: вартість основних засобів у 2019 році становила 26,8 відсотка, а у 2020 році вже 25 відсотків, що вказує на негативну тенденцію його старіння так, як питання зменшення вартості основних засобів повзано із їх зносом.

Проводячи аналіз ліквідності, необхідно зазначити, що вони мають тенденцію до зростання, що для підприємства є позитивною характеристикою. Показники коефіцієнту абсолютної ліквідності за період, що аналізується зріс на 0,2 пункти або 6,3 відсотка, коефіцієнт загальної ліквідності до попереднього періоду змін не зазнав, коефіцієнт швидкої ліквідності на 0,01 пункти або 6,7 відсотка до попереднього періоду. І хоча підприємство має значні поточні зобов'язання, воно спроможне погашати свої боргові зобов'язання у визначений термін.

Провівши аналіз показників ділової активності необхідно відмітити їх негативу тенденцію, всі вони мають негативне значення по відношенню до попереднього періоду. Такі показники діяльності характеризують неналежну ділову активність підприємства, а отже керівництву необхідно вживати заходи щодо покращення фінансово-платіжної дисципліни, розробляти нові підходи, як до менеджменту, так і до впровадження нових послуг із використанням он-лайн продукту для підняття ефективності діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Атамас П.Й. Управлінський облік: Навчальний посібник / П.Й.Атамас. – Київ: ЦУЛ, 2006. – 440 с.
2. Белойван І. Фінансова звітність як обличчя вашого бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://alt.com.ua/ukr/article/>.
3. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку. Підручник / М.Білуха – К.: 2010. – 692 с.
4. Блакита Г.В. Бухгалтерський облік: Практикум. / Г.В. Блакита, Н.О.Ромашевська – К.: ЦУЛ, 2010. – 152 с.
5. Бланк И.А. Стратегия и тактика управления финансами / И.А. Бланк. К., 2012. – 324 с.
6. Болюх М.А. Економічний аналіз: Навч. Посібник / М.А. Болюх, В.В.Бурчевський, К.: КНЕУ, – 2011. – 234 с.
7. Бондаренко Н.О. Аудит суб'єктів підприємницької діяльності: Навчальний посібник. / Н.О.Бондаренко, В.Д.Понікаров, С.М.Попова – Центр навчальної літератури, 2014. – 300 с.
8. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. / Ф.Ф. Бутинець, Н.М.Малюга. - Житомир: ЖІТІ, 2010. - 608 с.
9. Волинський О. Практика аналізу фінансового стану підприємства податковими органами / О.Волинський, В.Коваль // Вісник податкової служби України, 2014. – №17. – с. 39–41.
10. Герасим Л.М. Первинний та аналітичний облік на підприємстві: Навч. посібник / Л.М.Герасим, Г.П.Журавель, В.Ф.Бруханський. – Тернопіль, Астон, – 2013. – 463 с.
11. Голов С. Ф. Управлінський облік: Підручник / С. Ф. Голов. – К.: Лібра, 2013. – 704 с.
12. Голов С.Ф. Фінансовий та управлінський облік / С.Ф. Голов,

- В.І.Єфіменко. – К.: ТОВ «Автоінтерсервіс», 2010. - 544 с.
13. Гольцова С.М. Бухгалтерський облік: Навч. посібник / С.М.Гольцова, І.Й.Плікус – Суми: ВТД «Університетська книга», 2012. – 255 с.
 14. Данькін Й.Я. Бухгалтерський облік в галузях економіки: Навчальний посібник. / Й.Я. Данькін, М.Р. Лучко, М.Я. Остапук – Ужгород: ПП «Графіка», 2014. – 142 с.
 15. Добикіна Е.К. Управлінський облік в оперативній діяльності підприємства: Навч. посіб./ Е.К. Добикіна, В.В. Ровенська, С.В. Рижиков. – Київ: Слово, 2010. – 272 с.
 16. Друри К. Введение в управленческий и производственный учет: Учеб. пособ.: Пер. с англ. / К. Друри. – 3-е изд. – М.: Аудит, 1998. – 774 с.
 17. Єфімова О.В. Фінансовий аналіз / О.В. Єфімова – М: Бухгалтерський учет. – 2014. – 226 с.
 18. Задорожний З.В. Бухгалтерський облік: практичний посібник, нормативне забезпечення / З.В. Задорожний, Я.Д. Крупка, Р.О. Мельник – К.: ІЗМН МОУ, 2014 – 414 с.
 19. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 р., № 996 – XIV (зі змінами та доповненнями), [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
 20. Заплатинський В.М. Безпека життєдіяльності / В.М. Заплатинський. – Київ, КДТЕУ, 1999. – 208 с.
 21. Зятковський І.В. Фінансове оздоровлення підприємств: теорія і практика / І.В. Зятковський. Тернопіль: Економічна думка, 2013. – 344 с.
 22. Іванова К. Витрати на збут / К.Іванова // Все про бухгалтерський облік. – 2013. - №119. - С. 8-10.
 23. Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій», затв. наказом Міністерства фінансів України від 30.11.99 №291, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу:

<http://www.zakon.rada.gov.ua>.

24. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств / М.Я.Коробов, К.: ЦУЛ, 2008. – 231 с.
25. Кривоконь О. Тенденції розвитку ринку бухгалтерських послуг. /О.Кривоконь // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – №5.– С. 15-18.
26. Кудь Л.І. Проблеми аналізу фінансового стану підприємства / Л.І. Кудь // Вісник податкової служби України. – 2014. - №6. – С. 14-27.
27. Кужельний М.В. Контроль фінансової звітності та правильності її складання / М.В. Кужельний – К.: ЕЛЬГА, 2014. – 240 с.
28. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник – К.:КНЕУ, 2006. – 334 с.
29. Кузнецова Н. Облік розробки та впровадження нової продукції / Н.Кузнецова // Все про бухгалтерський облік. – 2013. - №49. - С. 43-45.
30. Лень В.С. Управлінський облік: Навч. посіб. / Лень В.С. – К.: Знання – Прес, 2003. – 287 с.
31. Лишиленко О.В. Бухгалтерський управлінський облік: Навчальний посібник / О.В.Лишиленко. – Київ: ЦУЛ, 2010. – 254 с.
32. Лишиленко О.В. Бухгалтерський фінансовий облік: Навчальний посібник / О.В. Лишиленко– Київ: ЦУЛ, 2009. – 528 с.
33. Макаренко І.О. Проблеми антикризового управління промисловим підприємством / І.О. Макаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 6. – С. 22-25.
34. Михайлюк В.О. Цивільна безпека: Навч. посібник. / В.О.Михайлюк, Б.Д. Халмурадов. – К: Центр учбової літератури, 2012. – 158 с.
35. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник / Є.В.Мних. – Київ: Центр навч. літ., 2013. – 412 с.
36. Нестеренко Ж.К. Бухгалтерський облік промислових підприємств: Навч. пос. / Ж.К.Нестеренко.– Київ: ЦУЛ, 2012. – 311 с.
37. Олійник О.В. Економічний аналіз: Практикум для студентів вищих навчальних закладів спеціальності 7.050106 «облік і аудит». /

- О.В.Олійник // за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: «Рута», 2003. – 496 с.
38. Павловська О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. / О.В.Павловські, Н.М.Притуляк, Н.Ю.Невмержицька. – К.:КНЕУ, 2000. – 208 с.
39. Податковий кодекс України №2755 від 02.12.2010 «Все про бухгалтерський облік» №1-3 від 03.01.2011.
40. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затв. наказом МФУ №98 від 31.03.99, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
41. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати», затв. наказом МФУ №98 від 31.03.99, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
42. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку, затверджено наказом Міністерства фінансів України №88 від 25.05.95, [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>.
43. Пушкар М. С. Фінансовий облік: Підручник / М. С. Пушкар – Тернопіль: Карт-бланш, 2006. – 628 с.
44. Савченко В.Я. Аудит: Навч. посіб. / В.Я.Савченко. – К.:КНЕУ, 2006. – 328с.
45. Сопко В.В. Бухгалтерський облік в управлінні підприємством: Навчальний посібник / В.В. Сопко. - Київ: КНЕУ, 2006. – 526 с.
46. Сопко В.В. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник, 2 – ге вид., перероб. і доп. / В.В. Сопко – К.: КНЕУ, 2009. – 500 с.
47. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: Підручник. / В.В.Сопко, В.Завгородній. – К.: КНЕУ, 2010. – 260 с.
48. Старостенко Г.Г. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / Г.Г.Старостенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2012. – 187 с.
49. Стеблюк М.І. Цивільна оборона та цивільний захист: Підручник. /

- М.І.Стеблюк. – К: Знання-Прес, 2009.– 487 с.
50. Сук Л.К. Бухгалтерський облік: Навч. посіб./ Л.К. Сук, П.Л. Сук. – Київ: «Знання», 2005. – 471 с.
51. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручник для студентів вищ. навч. закл. екон. спец. / 5 – те вид., доп. й переробл. / Н. М. Ткаченко. - К.: А.С.К., 2000. – 784 с.
52. Усач Б.Ф. Організація і методика аудиту. Підр. / Б.Ф.Усач, З.О.Душко, М.М.Колос – К: Знання, 2013. – 295с.
53. Шеремет А.Д. Аудит: Учебное пособие / А.Д.Шеремет, В.П. Суйц – М.: ИНФРА-М, 2005. – 240 с.
54. Шиян Д.В. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник / Д.В.Шиян, Н.І.Строченко. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 146 с.
55. Шкарабан С.І. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств / С.І.Шкарабан, М.І. Сапачов. – Тернопіль: ТАНГ, 2002.-405 с.

ДОДАТКИ